Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه

||||||||||||||||||||||||||||||||

کتاب :: فضل الباري د بخاري شريف پښتو شرحه

ليکوال:: علامه محمد معين الدين ابوالفضل

خپرونکي :: د بېنوا پانګه

دخپريدو طرز :: پرلپسې لړۍ

کمپوز/ ډيزاين ::خپله ليکوال

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم.

بخاری شریف اودشرحي فضل الباري لړۍ (۱) برخه

الحمدلله وكفي والصلوة والسلام علي عباده الذين اصطفي.

صـراط مــستقيم مسلـــميتان ـــــ نمانده بعدفرقان جزبـــخاري

بخاري كرده است ازحسن نيت ـــــ دعايې مغفرت درشان قاري

دعاهايې بخاري مستجاب است ـــــ گمــان راتـودرين دعوت چه داري

هرقدم په رهبري دعلم اخله ـــــ ابوالفضله كه دي خداي ته زړه مائل وي

امابعد: له دغي شرحي څخه دبخاري شريف چي فضل الباري يې نوم دئ گرانواستفاده كونكو ! له مخه تردي چي داسلام دپيغمبر درحمت للعالمين رسول دمقدسواحاديثو كوم چي امام بخاري (رحمه الله تعالي) په خپل كتاب بخاري شريف كښي راجمع كړيدي په شرحه اوپه تفصيل اوتحقيق پيل كوم ددغي شرحي كيفيت اوڅرنگوالئ درته بيانوم .

محترمو په دغه شرحه كښي چي كوم بنيادي اواساسي امور په فهم كښي نيول سويدي هغه په دي ډول دي .

۱) (دحديث دهرلفظ ترجمه په داسي ډول چي هرڅوک په پوه سي اواستفاده ورڅخه وكړي.

۲) (بيان دمناسبت دحديث له ترجمة الباب سره.

۳) (بيان دتطبيق دمذهب اودحديث.

۴) (دفعه دتعارض كچيري دغه حديث معارض حديث درلودئ.

۵) (بيان دهغو مسئلو چي له مطلوب حديث څخه رامستنبطي سويوي.

٦) (بيان دهغوكتابودحديثوچي دامام بخاري رحمه الله تعالي دكتاب په ډول په دوی كښي هم دهمدغه حديث روايت سويوي.

۷) (علمي اوصرفي اونحوي اوبلاغي تحقيق دالفاظودحديث ،البته داضرور نه ده چي دهرحديث په تشريح كښي به دغه ذكرسوي ټول امورتحقق مومي ، بلكي د اكيدای سي چي ديوه حديث تشريح به له ځني ددغوامورو څخه خالي وي ،پاته سو بيان دسند اودراويانو دحديث نو ودي ته زه په دغه شرحه كښي هيڅ اشاره نكوم الاماشاءالله ،ځكه

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي يوخوپه دي باره کښي ځانته کتابونه جوړسويدي ،ودغه کارته په هغووختوکښي ضرورت ؤ چي احاديث به يودبله پياد زده کيدل ،اوراويان دحديثو اواحوال ددوی چڼل سوي اوپه کتابو کښي مثبت سوي نه ؤ ، تردئ دمخه چي دبخاري شريف دکتاب دابتدائي الفاظو شرحه پيل کوم يوڅومقدماتي بيانونه کوم چي ترعامواحاديثو اوترټولوکتابو داحاديثوتعلق لري.

)۱ (پوسه چي يومطلق علم حديث دئ، اودوهم علم روايت الحديث دئ ، دريم علم درايةالحديث دئ، اوڅلورم علم اصول حديث دئ ،دمطلق علم حديث تعريف په عربي ژبه په دي دول دئ. (هوعلم يُعرف به اقوال رسول الله صلي الله عليه وسلم وافعاله واحواله)

)الکرماني ج۱ص عمدة القاري ج۱ ص۱۲ (

يعني مطلق علم حديث عبارت دئ له علم څخه په قولودرسول عليه السلام اوپه فعلواوکارو دده اوپه احوالودده.

اودعلم رواية الحديث تعريف په عربي ژبه په دي ډول دئ:

)هوعلم يشتمل علي نقل افعال رسول الله صلي الله عليه وسلم واقواله وصفاته وتقريراته(

تدريب الراوي ج۱ ص۲۰

يعني علم درواية الحديث هغه علم دئ چي مشتمل وي پرنقل کولوباندي دفعلودرسول عليه السلام اودقولودده اودصفتودده اودتقريرودده.

پوسه! چي دنبي عليه السلام فعلونه اوقولونه اوصفتونه خووبيان ته حاجت نه لري سره له دي چي په بل ځاي کښي بې وضاحت راسي ،اوتقريردرسول عليه السلام ودي ته ويل کيږي چي ده مبارک ويوچاته پريو کارباندي مثلاً قرارورکړيوي، په دي معني چي دده په حضورکښي يوچايوکارمثلاً کړيوي اوده مبارک پرهغه چاباندي انکارنه وي کړئ.

اودعلم دراية الحديث تعريف په عربي ژبه په دي ډول دئ :

هو علم يشتمل علي شرح اقوال رسول الله صلي الله عليه وسلم وافعاله وصفاته ويعلم به طُرق استنباط الاحکام ويعرف به ترجيح الراجيح منها والتطبيق بين الاحاديث.

هکذايفهم من تدريب الراوي ج۱ ص۴۰

يعني ددراية الحديث علم هغه علم دئ چي مشتمل وي پرشرحه اوپربيان باندي دقولواودفعلواودصفتو درسول عليه السلام،اوپيژندلي کيږي په ده سره لاري دراايستلو دشرعي احکامواودارنګه پيژندل کيږي په ده سره ترجيح دهغه حديث چي راجح وي له نورواحاديثو څخه ، اودارنګه پيژندل کيږي په ده سره تطبيق په منځ کښي داحاديثو.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودعلم اصول الحديث تعريف په عري ژبه په دي ډول دئ:

)هوعلم بقوانين يعرف بها احوال السند والمتن(

اويا په دي ډول :

هوالعلم بالقواعدالمعرِّفة بحال الراوي والمروي(

تدريب الراوي ج١ص۴١ ـــــ

يعني علم اصول الحديث علم دئ په داسي قوانيناوكلي قاعدوچي دهغوی په سبب پيژندل کيږي احوال دسند اود متن دحديث ،ياعلم اصول الحديث پيژندنه دداسي قاعدوده چي ورپيژندونكي وي دحال دراوي دحديث اودمروي چي حديث دئ.

پاته مقدماتي بيانونه به په (٢)برخه کښي انشاءالله درته راسي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاری شریف اودشرحي فضل الباري لړی (۲) برخه

بسمه تعالی . محترمووروڼو ددي لړي په اوله برخه کښي دحديثو دڅلور قسمه علومو په عربي ژبه تعريفونه اودهغوی ژباړه موږوتاسي ته بيان کړه په دي برخه کښي ځني نورمقدماتي بيانونه درته کوم چي ددغه ټول بيانونه کوم چي په دغه برخه کښي درته راځي دتيري برخي له توضيح اوله اتمام سره تعلق لري.

اول بيان په قول اوپه فعل اوپه صفت اوپه تقريرکښي درسول الله صلي الله عليه وسلم دي.

پوسه چي قول درسول الله صلي الله عليه وسلم دده مبارک ومبارکوارشاداتو اووېناؤ ته ويل کيږي لکه دا ارشاد دده مبارک چي (الدين النصيحة) رواه مسلم ج۱ص۵۴ اوترمذي ج۲ ص۱۴ اونسايي ج۲ص۵۸۱،او احمد په مسندخپل کښي ج۱ ص۳۵۱.

يعنی دين نصيحت اوخيرخواهي دئ، يعني په دي معني چي مسلمان به خير خواه وي هم به دخداي خيرخواه وي اوهم به درسول خيرخواه وياو هم به دخداي دکتاب قران کريم خيرخواه وي، اوهم به دنيکواٰمامانو اواميرانوخيرخواه وي، اوهم به دعاموسلمانانوخيرخواه وي.

افعال درسول عليه السلام:

وهغوکاروته دده مبارک ويل کيږي کوم چي له ده څخه صادرسوي وي اوده مبارک کړيوي لکه په دغه مبارک حديث کښي چي (ان رسول الله صلي الله عليه وسلم جَمع في حجة الوداع المغرب والعشاء بالمزدلفة)بخاري ج۱ ص۲۲۷،اومسلم ج۱ ص۴۱۷

يعني بيشکه رسول الله عليه وسلم سره جمع کړل په حجة الوداع کښي دماښام اودماخستن لمونځونه په مزدلفه کښي يعني دماښام اودماخستن لمونځونه يې دواړه په مزدلفه شريفه کښي دماخستن په وخت کښي وکړل.

احوال درسول عليه السلا م:

احوال درسول عليه السلام عبارت دي له صفاتوڅخه درسول عليه السلام ، اوصفات درسول عليه السلام دوه قسمه دي ،اول اختياري صفتونه، اودوهم غيراختياري صفتونه ، اختياري صفتونه دده مبارک له رحمت اوشفقت دده دالله جل جلاله پرمخلوق باندي اولکه عبادت اوتواضع اوحلم دده مبارک ،اوغير اختياري صفتونه دده مبارک عبارت دي دده مبارک له جسماني صفتوڅخه ،لکه دمثال په ډول دا چي دي مبارک ميانه قده ؤ وغيره.

پوسه چي علماءدعلم رواية الحديث دده مبارک ددغودواړوقسموصفتوروايت اوذکرکوي ، اوفقهاءرحمهم الله تعالي تنها دده مبارک له اختياري صفتوڅخه بحث کوي داپه دي سبب چي ددوی مقصد ترهغوصفتوپوري داسلام دپيغمبرتعلق لري کوم چي له دوی څخه د شرعي احکامواستنباط کيږي اوهغه دده مبارک اختياري صفتونه دي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقاریریاتقریرات درسول علیه السلام:

دتقریر دلفظ جمع ده ،تقریر په اصل کښي دتفعیل دباب مصدر دئ چي په معني د قرارورکولو دئ ،او په عام عرف کښي تقریر بیانول دي دمعني په عبارت سره لکه تحریرچي بیانول دمعني په کتاب سره دئ، دمحدثینو په اصطلاح کښي تقریر درسول علیه السلام ودي ته ویل کیږي چي یوه داسي شخص به چي دشریعت به تابع ؤ درسول علیه السلام په حضورکښي یوکاروکړاویابي یوه خبره وکړه اورسول علیه السلام به په هغه کار یاخبره باندي سکوت وکړ ،اوپرهغه باندي بي انکارونکړ نوودغه سکوت ته دده مبارک تقریر ویل کیږي.

پوسه چي سکوت درسول علیه السلام پریوه کاریایوه خبره باندي حجت اودلیل دصحت اوجواز دهغه کاراودهغي خبري دئ اودارنگه دهرنبي سکوت هم دغه حکم درلودئ ،مگر پرته له نبي څخه د بل هیچا سکوت حجت اودلیل نسي گرځیدلای.

لمعات التنقیح ج۱ ص۲۲

دوهم بیان په موضوع کښي دعلم حدیث دئ.

پوسه چي دموضوع لفظ په اصل کښي کښي داسم مفعول صیغه ده چي وایښول سوي شي ته ویل کیږي ،اودغه لفظ دحکماؤ په اصطلاح کښي وهغه محل ته ویل کیږي چي له هغه شي څخه مستغني وي کوم چي په ده کښي يې حلول کړیوي چي عربي تعبیر يې په دي ډول دئ.

(الموضوع هوالمحل المستغني عن الحال) دمثال په ډول انسان موضوع بلل کیږي ،اودده رنگ اوصفتونه اعراض بلل کیږي.

اودمنطیقیانوپه اصطلاح کښي موضوع واول جزته د قضیې حملیې ویل کیږي کومه چي نحویان ورته جمله اسمیه خبریه وایي ،لکه زید قائم په دغه جمله کښي دزیدلفظ موضوع بلل کیږي اودقائم لفظ ته ددوی په اصطلاح کښي محمول ویل کیږي.

اودنحویانو په اصطلاح کښي موضوع وهغه شي ته ویل کیږي لفظ وي اوکه غیر لفظ وي چي دیوي معني دپاره وضعه سوئ وي.

اوپه مشترکه اصطلاح کښي دټولوعلومو موضوع دعلم وهغه ته ویل کیږي چي په دغه علم کښي ددي له ذاتي عوارضوڅخه بحث کیږي کوم چي عبارت دي له هغوصفاتو اواحوالوڅخه ددغي موضوع چي ودي ته یعني ودغي موضوع ته ددي دذات له وجي یاددي دمساوي له وجي عارض سویوي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

علامه كرماني فرمايلي دي چي موضوع دعلم حديث ذات درسول عليه السلام دئ ، يعني په دي حيث چي دي رسول دئ.

پوسه چي ذات درسول عليه السلام له دي حيثيته چي دي رسول دئ دمطلق علم حديث موضوع دئ نه دعلم رواية الحديث ځکه چي موضوع دعلم رواية الحديث مرويات اوروايات دي له حيثيت څخه دمتصل والي دحديث اودمنقطعوالي دده په اعتبار دسندسره.

مقدمة اوجزالمسالک ص۷

اوموضوع دعلم درايةالحديث هم روايات او مرويات دي خومګر له حيثيته دشرحي اودبيان دالفاظو دمروياتواو له حيثيته داستنباط داحکامو شرعيه ؤله دوی څخه.

اوموضوع دعلم اصول الحديث دحديث متنونه اودحديث سندونه دي.

دريم بيان په غرض اوپه غايه کښي دعلم حديث دئ.

پوسه چي غرض وهغه ته ويل کيږي چي دهغه دتحصيل په وجه ته يوفعل اوکار وکړي اوغايه وهغه ته ويله کيږي چي ستاپرکا رباندي مرتبه سي دمثال په ډول ته وبازارته ددي دپاره ولاړ سي چي يوشي رانيسي نودغه تګ چي تاوبازارته ددغه شي درانيولودپاره وکړنووتاته ذوالغرض اوستا ودغه تګ ته ذوالغاية ويل کيږي ،اورانيول ددغه شي چي وتاته منسوب کړي نوغرض ورته ويل کيږي ،اوچي ستاودغه کارته يې منسوب کړي نو غاية ورته ويله کيږي.

دعلم حديث غرض اوغاية فَوزاوبري دئ په سعادت دداريتو.

كرماني ج۱ ص۱۲.

اوځنوعلماؤفرمايلي ي چي غاية اوغرض دعلم حديث مشابهت پيداکيدل دي دنبي عليه السلام له اصحابو سره ،ځکه چي اصحابوبه درسول عليه السلام حديثونه اوريدل اوپيادول بي اونوروته بي رسول نويوڅوک چي په علم حديث مشغول وي نوهغه هم په دغوصفتوسره موصوف ګرځي.

نورمقدماتي بيانونه به په(۳)دريمه برخه کښي درته راسي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاری شریف اودشرحي فضل الباري لړۍ (۳) برخه

بسمه تعالي.

محترمو کتونکو په دي برخه کښي دمقدماتي بیانوله جملي څخه په باره کښي داقسامو اودانواعو دکتابو داحادیثوبیان درته کوم.

پوسه چي داحادیثوعلماؤ داحادیثو کتابونه وډیرواقساموته تقسیم کړیدي چي تفصیل يې په لاندي ډول دئ.

اول قسم جوامع دي.

جوامع جمع دجامع دئ اوجوامع د حدیثو وهغو کتابوته ویل کیږي چي په دوی کښي داتو ۸ مضامینو حدیثونه راوړل سویوي چي هغه اته ۸ مضمونونه په دغه شعر کښي ذکر سویدي.

سیر،اداب ،تفسیر ، عقائد ـــــــــــــــــــــ فتن،احکام ، اشراط ،ومناقب.

له سیر څخه مراد دجهاد اودغزاگانو حدیثونه دي ، له اداب څخه مراد هغه حدیثونه دي چي ترمعاشرتي امورو پوري تعلق لري ، له تفسیر څخه مراد هغه حدیثونه دي چي دقران کریم ترتفسیر پوري تعلق لري ، اوله عقائدڅخه مرادهغه حدیثونه دي چي ترایماني اموروپوري متعلق وي، اوله فتن څخه مرادهغه حدیثونه دي چي په هغوی کښي داسلام پیغبر وخپل امت ته له راتلونکو حوادثو اوفتنوڅخه پیشگویي کړیوي ،اوله احکام څخه مرادهغه حدیثونه دي چي په هغوی کښي دفقهي حکمونه بیان سویوي ، اوله اشراط څخه مراد هغه حدیثونه دي چي په دوی کښي دقیامت دورځي دعلامو ذکرراغلئ وي ، اوله مناقب څخه مراد هغه حدیثونه دي چي منقبتونه اوفضیلتونه دصحابه ؤ پکښي بیان شویوي، پردي خبره باندي اتفاق دئ چي بخاري شریف،او ترمذي شریف دجوامعوکتابو له جملي څخه دي ،البته د مسلم شریف په باره کښي دځنوعلماؤ قول دادئ چي دجوامع له جملي څخه نه دئ ځکه دتفسیر په ارتباط چي کوم حدیثونه په مسلم شریف کښي راغلي دي نو هغه ډیر کم دي ،خو صحیح قول دادئ چي مسلم شریف هم له جوامع څخه دئ ،ځکه که څه هم هغه حدیثونه چي امام مسلم په کتاب التفسیر کښي راوړیدي کم دي مګر که دتفسیر په اړه وهغوټولورواياتو ته وکتل سي کوم چي په مسلم کښي په مختلفو ځایو کښي ذکرسویدي نوبیا دتفسیر روایتونه دمسلم شریف هم وکافي مقدارته رسیږي.

دوهم قسم دکتابو داحادیثو سنن دي.

سنن وهغه کتابو ته داحادیثو ویل کیږي چي په دوی کښي احادیث دفقهي دبابوپه ترتیب ذکرسویوي لکه سنن ابي داود ، اوسنن نسائی ، او جامع ترمذي ، ترمذي شریف سره له دي چي دجوامع له جملي څخه دئ دسنن له اقسامو څخه هم دئ.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم قسم مسانید دي.

مسانددحدیثو وهغوکتابوته ویل کیږي چي په دوی کښي حدیثونه دصحابه ؤ په ترتیب راوړل سویوي ، اوترتیب دصحابه ؤ ځنو علماؤ دحروف تهجي په اعتبار معتبر کړیوي ،دمثال په ډول دکوموصحابه ؤ په نومونو کښي چي اول حرف همزه راغلئ وي نودوی دهغوی روایتونه دمخه ذکرکړیوي اودکوموصحابه ؤپه نومونوکښي چي (ب)راغلي وي نو بیایې دهغو روایتونه ذکرکړیوي ، وهکذا.

اوځنوعلماؤ بیا ترتیب ددوی ددرجواومرتبو اومقاماتو په اعتبار معتبر کړیدئ په دي ډول چي مثلاً اول یې دخلفایې راشدینو روایتونه ذکرکړیوي بیا یې دعشره مبشره ؤروایتونه ذکرکړیوي ا و

بیایې دهغو صحابه ؤ روایتونه ذکرکړیوي کوم چي دبدر وغزاته حاضر سویوه چي بدریین ورته ویل کیږي ، اودریم یې دهغو اصحابو روایتونه ذکرکړیوي چي په بیعت رضوان کښي یې شرکت کړیوو ،وهکذا.

اوځني علماوو بیا دصحابه ؤ ترتیب دقبیلو په اعتبار معتبرکړیوي په دي ډول چي اول یې دبني هاشم دقبیلي داصحابو روایتونه ذکرکړیوي اوبیا یې دهغي قبیلي داصحابو روایتونه ذکرکړیوي کومه چي دبني هاشم وقبیلي ته په قرابت کښي نږدي وي وهکذا.

په مساندوکښي ترټولو ډیرمشهورمسند، مسند دامام احمد بن حنبل رحمه الله تعالي دئ.

تنبیه : پوسه چي دمسند دلفظ اطلاق کله کله پرهغه کتاب باندي هم کیږي په کوم کښي چي مسند اومرفوع حدیثونه ذکرسویوي په همدي وجه وبخاري شریف ته المسند الصحیح للبخاري ، اووسنن دارومي ته مسنددارومي ویل کیږي.

څلورم معاجم دي.

حضرت شاه عبدالعزیز رحمه الله تعالي په عجالة نافعة کښي ذکرکړیدي چي دمحدیثینو په اصطلاح کښ معاجم داحادیثو وهغوکتابوته ویل کیږي چي په دوی کښي حدیثونه دمشائخو اوداستاذانو په ترتیب ذکرسویوي خو ځینو دغه ترتیب دتقدم في الوفات په اعتبارمعتبر کړیدي په دي ډول چي کوم استاذ یې دمخه وفات کړیوي نو دهغه حدیثونه یې دمخه ذکرکړیوي ،وهکذا،اوځنوبیا دمشائخو ترتیب دمشائخودعلم اوفضیلت په اعتبار اوځنوبیا دحروف تهجي په اعتبار معتبرکړیوي خو اخیري طریقه په عمومي ډول رائجه ده ، اوحضرت مولانا محمد زکریا صاحب بیا فرمایلي دي چي معجم وهغه کتاب ته ویل کیږي چي په ده کښي دحروف تهجي په ترتیب حدیثونه ذکرسویوي، بیاداپردري قسمه دي، اول قسم یې دادئ چي ترتیب دحروف تهجي ؤیې دصحابه کرامو له نومو څخه معتبرکړیوي ، دوهم قسم یې دادئ چي دشیوخو اواستاذانوله نومو څخه یې دحروف تهجي ترتیب رااخستئ وي ،اودریم قسم یې دادئ چي داحادیثو له حروفو څخه یې دحروف تهجي ؤترتیب اخذکړیوي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم قسم مستدركات دي.

مستدركات وهغو كتابوته دحديثو ويل كيږي چي په هغوی كښي هغه حديثونه راوړل سويوي

چي هغه ديوه بل مصنف كوم چي په حديثو كښي يې كتاب جوړكړيوي پرشرط باندي برابر وي مگر هغه قصداً يا سهواً هغه حديثونه په خپل كتاب كښي نه وي راوړي لكه مستدرك دحاكم علي الشيخين.

شپږم قسم مستخرجات دي.

مستخرج وهغه كتاب ته دحديثو ويل كيږي چي دده مصنف ديوه سابق مصنف دكتاب حديثونه اورواياتونه په خپل كتاب كښي په خپل سندسره راوړيوي نه دسابق مصنف په سند سره په دي ډول چي سابق مصنف دده په سند كښي نه وي راغلئ بلكي دده سند ده سابق مصنف له شيخ يا له شيخ الشيخ سره مثلاً گډ سويوي.

اوم اجزاء دي.

اجزاوهغوكتابوته ويل كيږي چي په دوی كښي يا ده يوه سړي مرويات اوحديثونه ذكر سويوي عام له دي څخه كه دغه يوسړي له صحابه ؤ څخه وي يا ددغه مصنف له مشائخو څخه وي لكه جزدحديث دابوبكر رضي الله تعالي عنه ،اويا په دوی كښي ديوي جزئی مسئلئ مربوط حديثونه ذكرسويوي لكه جزء رفع ا ليدين.

اتم قسم اربعينات دي.

اربعينات وهغوكتابوته ويل كيږي چي صرف څلويښت حديثونه په دوی كښي راوړل سويوي .

:تنبيه : پوسه چي اربعينات كتابونه ځكه علماء كرامو تصنيف كړيدي چي داسلام پيغمبرصلي الله عليه وسلم فرمايلي دي.

(من حفظ علي امتي اربعين حديثاً في امر دينها بعثه الله فقيهاً وكنت له يوم القيامة شافعا وشهيداً) رواه البيهقي في شعب الايمان ج٢ص٢٠٧ و٢٧١

يعني هرچا كه حفظ كړل پر امت ځما باندي څلويښت حديثونه په باره كښي دكار ددين دامت زما نودقيامت په ورځ به مبعوث كړي دي الله پاک په داسي حال كښي چي فقيه به وي، يعني په جمله كښي دفقهاؤ به وشميرل سي اوسم به زه ده لره په ورځ كښي دقيامت شفاعت كونكي اوشاهد.

پوسه چي دغه حديث كه څه هم علماؤ ضعيف گڼرلي دئ خو حافظ جلال الدين سيوطي په جامع صغير كښي دغه حديث مبارک ذكر كړيدئ اودصحت علامه يې وركړيده په دي سبب چي ددغه حديث په ډيرو سندو سره روايت سويدئ نودسندودكثرت په اعتبار له ضعف څخه خارج سويدئ.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم قسم علل دي .

علل وهغه قسم ته دکتابو دحديثو ويل کيږي چي په دوی کښي دهر حديث ټول سندونه اواختلاف دراويانواوخفي علتونه ذکرسويوي.

لسم قسم اطراف دي .

اطراف وهغو کتابو ته دحديثو ويل کيږي چي په دوی کښي داحاديثو يوه يوه برخه ذکر سويوي او داپکښي ويل سوي وي چي دغه حديث مثلاً په فلان اوفلان کتاب کښي په فلان او فلان ځای کښي مذکوردئ.

يوولسم قسم ترغيب اوترهيب دئ.

اودوولسم قسم مسلسلات دي.

اوديارلسم قسم ثلاثيات دي.

اوڅورلسم قسم کتب العقائد دي

اوپنځلسم کتب الاحکام دي.

اوشپاړسم قسم کتب التاريخ دي.

اواولسم قسم کتب الزهددي.

اواتلسم کتب الاداب دي..

نولسم کتب الفتن دي .

اوشلم قسم کتب المناقب دي.

يويشتم قسم کتب مشيخه دي.

دويشتم قسم کتب الافراد والغرائب دي.

محترممو مستفيدينو څلورمه اوپنځمه برخه لا په مقدماتي بيانو کښي ده له هغه څخه وروسته به انشاء الله دبخاري شريف دشرحي لړی پيل سي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخارى شريف او د شرح فضل الباري لړۍ (۴) برخه

بسمه تعالي.

محترمولوستونکو دگمراه ډلو له جملي څخه يوه ډله داسي ډله ده چي دمنکرين حديث په نامه سره يادېږي دغه ډله دنبي عليه السلام له احاديثوڅخه منکره ده ،او په احاديثوعمل کول جائزنه ګڼي البته دغه گمراه ډله بيا په خپل منځ کښي هم پرمختلفوډلوباندي تقسيم سويده ، دوی دخپل دغه فاسد مسلک دپاره له ځان سره خورا ډير باطل دليلونه لري چي مکمله توضيح به ددي په خپل مناسب ځای کښي انشاءالله درته راسي ،ددوی له ډيرومهمو دلائلو څخه يودليل دادئ چي دنبي عليه السلام داحاديثو تدوين دده مبارک له وفات څخه دوه سوه يادوه نيم سوه کاله وروسته سويدئ ،يعني هغه وخت چي دامام بخاري ، امام مسلم ، امام ابوداود ، امام نسائي ،اوامام ابن ماجه وغيرهم رحمهم الله تعالي زمانه راغله نوداحاديثوتدوين وسو ،نوپه دي سبب احاديث قابل دقبول نه دي، نوپه دي خاطر چي ددغوګمرهانو ددغي خبري کذب اوبطلان درته واضح سي نوځني نمونی دتدوين اودليکني درسول عليه السلام داحاديثوکومي چي داصحاب کرامو په زمانه کښي داصحاب کراموپه لاسوسره سويدي درته ذکرکوم خوله مخه ترډي دوي مهمي خبري درته کوم.

اوله خبره دا ده چي داسلام د پيغمبر اودصحابه ؤ په زمانه کښي دنبي عليه السلام دحديثونودحفاظت اودخوندي کولو دپاره اصحابو دري لاري په کاراچولي وي ،اوله لارداوه چي دنبي عليه السلام احاديث بي په خپلوذهنواوپه زړو کښي په مضبوط ډول حفظ کول اوپيادول بي وعربوته په فطري ډول الله پاک ډيري طاقتوري اوبي مثاله دحفظ قوي ورکړيوي اوکله چي بيا دوی په اسلام مشرف سول نوپه دي باره کښي نورهم مضبوط وګرځيدل ،اودوهمه لار دتعامل لاروه ، يعني هرحديث چي به دوی له نبي عليه السلام څخه واوريدئ نو په حتمي ډول بې دهغه په مقتضي عمل کاوه ، اودريمه لار داوه چي ځينوددوی به دنبي عليه السلام دمبارکواحاديثو تحريراوليکنه هم کوله.

دوهمه خبره داده چي له نبي عليه السلام څخه داسي روايتونه اوحديثونه هم راغلي دي چي هغه پردي باندي دلالت کوي چي داسلام پيغمبر خپل اصحاب له تدوين اوله ليکني داحاديثوڅخه منعه کړيوه دمثال په ډول په مسلم شريف کښي له حضرت سعيد خدري رضي الله تعالي عنه څخه روايت دئ چي رسول الله صلي الله عليه وسلم فرمايلي دي .(لاتکتبوا عني ومن کتب عني غيرالقران فليمحه حدثوا عني ولاحرج ومن کذ ب علي متعمداً فليتبوء مقعده من النار)

يعني مه ليکئ تاسي له ماڅخه يعني حديثونه زما اوهرچا که ليکلي وي له ماڅخه غيرله قرانه ،يعني نور شيان نومحوه اوخراب دي کړي ،او نقل دروايت اودحديث کوئ له ماڅخه اوپه دي کښي هيڅ حرج اوممانعت نسته اوهرچاکه وويل دروغ پرماباندي په داسي حال کښي چي تعمدکونکئ ،قصدکونکئ ؤ په دغه دروغ ويلو کښي نوودي نيسي ځای خپل له اورڅخه ددوږخ.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنگه ددترمذي شريف په دوهم جلد (١٠٦)صفحه کښي له حضرت سعيدخدري رضي الله تعالي څخه په دي مضمون روايت سويدئ چي ده ويلي دي چي ما له رسول عليه السلام څخه دحديثو دکتابت اجازت وغوښتئ نوده مبارک وماته اجازت رانکړ، دارنگه دمسند امام احمد په پنځم جلد (١٨٢) مخ کښي له حضرت زيدبن ثابت څخه په هم دغه ډول روايت سوی دی خو له دي سره سره داحاديثوپه معتبروکتابوکښي داسي حديثونه هم موجوددي چي داسلام پيغمبرداحاديثو دکتابت اجازه واصحابو ته کړيده بلکي پدي باندي هم دلالت کوي چي ده مبارک به واصحابوته داحاديثو پرليکنه باتدي باعثتوب ورکاوه نوعلماء کرامو اومحديثينو فرمايلي دي چي احاديث دمنع دکتابت محمول دي پرابتداء داسلام باندي اومنسوخ سويدي په هغو حديثوسره چي داحاديثو دکتابت پراجازه باندي دلالت کوي مکمل تفصيل به ددي هم په خپل ځای کښي درته راسي دلته دغه قدرکفايت کوي.

درخانه اگرکس است ـــــ يک حرف بس است

اوس وهغوليکنوته ځيرسئ کومي چي نبي عليه السلام يا صحابه ؤ دنبي عليه السلام داحاديثو کړيدي .

درسول عليه السلام اودصحابه کرامو په زمانه کښي تر (١١٠) هجر ي سني پوري داحاديثومبارکه ؤد تدوين اود کتابت بيان.

)١ (کتاب صدقه .

عبدالله بن عمر رضي الله عنهما فرمايي چي رسول الله صلي الله عليه وسلم دخپل

ژوندپه اخري ورځوکښي وخپلوحاکمانوته دليږلو دپاره کتاب الصدقه تيار کړئ وو چي په هغه کښي دحيوانانودزکات مسئلي وي .(ترمذي)

)٢ (صحيفه عمروبن حزم

رسول الله صلي الله عليه وسلم ديمن وگورنرياوالي عمروبن حزم رضي الله تعالي عنه ته يوه صحيفه ليږلي وه چي په هغه کښي دقران کريم دتلاوت ، لمونځ ، زکات ، طلاق دغلام ازادولو، قصاص ،ديت فرائض (د ميراث مسئلي) سنن اودکبيره گناهونو تفصيل ليکل سوئ وو.

احمد ،ابوداود ،نسائي دارقطني ،دارمي ،حاکم ،

)٣ (صحيفه علي رضي الله تعالي عنه.

رسول الله صلي الله عليه وسلم وعلي رضي الله عنه ته يوه ليکلي سوي صحيفه ورکړي وه چي دهغي صحيفي په باره کښي به علي رضي الله تعالي عنه فرمايل چي،،قسم په الله دئ زماسره دويلوليکلو بل کتاب نسته ماسوي دالله پاک

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب څخه اوددي صحيفي څخه، داماته رسول الله صلي الله عليه وسلم راکړيوه په دي کښي دزکوة مسئلي ذکرسويدي.

احمد (

)۴ (صحيفه وائل بن حجر رضي الله تعالي عنه.

وائل بن حجررضي الله تعالي عنه چي کله خپل وطن حضر موت ته تلئ ، نو نبي کريم صلي الله عليه وسلم دهغه لپاره دلمانځه ، زکات ، روژې، نکاح ،سود ، شراب وغيره په مسئلوباندي مشتمله صحيفه تياره کړه اوهغه ته يې ورکړه.

)طبراني(

)۵ (صحيفه سعدبن عباده .

سعدبن عباده په خپله له رسول الله صلي عليه وسلم څخه حديثونه اوريدلي وو، اوداصحيفه يې تياره کړي وه

)٦ (صحيفه سمرة بن جندب .

سمرة بن جندب رضی الله تعالي عنه داصحيفه درسول الله صلي الله عليه وسلم په ژوند کښي تياره کړيوه اوبياد هغه دزوی سلمان رضي الله تعالي عنه په حصه کښي راغله (حفاظت حديث)

)٧ (صحيفه انس بن مالک .

درسول الله صلي الله عليه وسلم خاص خادم انس رضي الله تعالي عنه په خپله حديثونه اوريدلي ؤ ، بيا يې ليکلي ؤ اورسول الله صلي الله عليه وسلم ته يې اورولي ؤ اورسول الله صلي الله عليه وسلم دهغه تصديق کړئ ؤ.

)حاکم(

)٨ (صحيفه عبدالله بن عباس رضي الله تعالي عنهما.

دعبد الله بن عباس رضي الله تعالي عنهما سره دحديثوڅو کتابونه ؤ ،کله چي عبدالله رضي الله تعالي عنه وفات سو نو دهغه سره داوښ ديوه بوج برابرکتابونه ؤ.

)ابن سعد (

)٩ (صحيفه جابربن عبدالله . رضي الله تعالي عنهما

دجابر بن عبدالله رضي الله عنهما ترتيب کړه شوي صحيفه دحج داحکامو پراحاديثو باندي مشتمله ده.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰) صحیفه صادقه .

له عبدالله ابن عمرو بن العاص رضي الله عنهما سره دحدیثو ډیره لویه ذخیره وه چي ده به دهغي ذخیري په باره کښي فرمایل چي ،صادقه هغه کتاب دئ چي ما بې له کومي واسطي له رسو ل الله صلي الله علیه وسلم څخه اوریدلئ دي اوبیا مي لیکلئ دئ.

۱۱) صحیفه عمربن خطاب رضي الله تعالي عنهما .

په دغه صحیفه کښي دصدقي اودزکوة حکمونه لیکل سوي وو،امام مالک رحمه الله تعالي فرمایلي دي چي مادعمررضي الله عنه داکتاب په خپله لوستئ دئ.

موطا امام مالک.

۱۲) صحیفه عثمان رضي الله تعالي عنه .

په دغه صحیفه کښي دزکوة ټول حکمونه درج سوي وو

بخاري.

۱۳) صحیفه عبدالله ابن مسعودرضي الله تعالي عنهما.

دعبدالله ابن مسعود زوی عبدالرحمن رحمه الله تعالي به په قسم سره ویل چي داصحیفه زما پلار په خپل لاس لیکلي ده.

ائینه پرویزیت .

۱۴) مسندابي هریره.

ددغه مسند نسخي داصحابو په وخت کښي لیکلي شویدي چي یونسخه یې دامیرالمؤمنین عمر بن عبدالعزیز له پلارسره هم موجوده وه.

محترمولوستونکو په پنځمه برخه کښي به دامام بخاري اودده دکتاب حالات انشاء الله تعالي درته بیان سي، اوپه شپږمه برخه کښي به انشاءالله دبخاري شریف په شرحه شروع کوو

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بخاري او د شر ح فضل الباري لړۍ (۵) برخه

بسمه تعالي

محترمو لوستونکو دهغي وعدي مطابق چي په څلورمه برخه کښي مي درسره کړي وه په دي برخه کښي دامام بخاري رحمه الله تعالي اودده دکتاب صحيح البخاري دحالاتو بيان درته کوم خو له مخه ترشروع په دغه بيان کښي يو مهم مطلب درته ذکركوم.

هغه مطلب دادئ چي شيخ مولانامحمد زکريا ذکرکړيدي چي داحاديثوکتابونه پرپنځه قسمه مرتبوباندي ويشل سويدي ، اول قسم هغه کتابونه چي ددوی احاديث موږ په پټو سترګو منو اوصحيح يې بولواوکه څوک دهمدغوکتابو په يوه حديث کښي کوم تردد اوشک ښکاره کړي نوموږ له ده څخه ددليل مطالبه کوو ،دغه کتابونه عبارت دي له دغو کتابو څخه ، صحيح بخاري ، صحيح مسلم ، موطا امام مالک ،صحيح ابن حبان ،مسند ابوعوانه مستدرک حاکم ،وغيره.

البته دمستدرک د حاکم په باره کښي دااعتراض کيږي چي حافظ ذهبي دمستدرک پرډيرورواياتو باندي تنقيد کړئ دئ ،خوددغه اعتراض جواب دادئ چي مستدرک چي په دغه اعلي طبقه کښي داخل دئ نودا دخول يې دهغواحاديثو په اعتبار دئ کوم چي پرهغوی باندي ذهبي سکوت کړئ دئ ،اودهغو احاديثو په اعتبار کوم چي ذهبي په هغوی باندي تنقيد کړيدئ په دريمه طبقه کښي داخل دئ کومه چي وروسته به راسي ،ځکه چي حاکم په مستدرک کښي له صحيحواحاديثو سره سره پرځني ضعيفو احاديثو باندي هم دصحت حکم کړئ دئ.

اودوهم قسم هغه کتابونه دي چي ددوی داحاديثو په باره کښي موږ دانه سو ويلای چي داصحيح حديثونه دي البته داويلای سو چي دا احديثونه داحتجاج اوداستدلال قابل دي ځکه داحتجاج اوداستلال دپاره داضروري نه ده چي حديث به صحيح وي بلکي حسن حديث هم ددي صلاحيت لري چي دليل په ونيول سي ،دغه قسم کتابونه دادي:

ابوداودشريف ، نسائی شريف ترمذي شريف طحاوي شريف ،اومسنداحمد بن حنبل ،وغيره.

دريم قسم هغه کتابونه دي چي دهغوی داحاديثو په باب موږ دصحت يا دتغليط حکم علي الاطلاق نه کوو بلکي پکښي ګورو او په پلټنه سره يې داخبره معلومه ؤ چي فلان حديث يې په کومه درجه کښي دئ اوفلان يې په کومه درجه کښي دئ ،دغه کتابونه لکه مصنف دعبدالرزاق مصنف دابن ابي شيبه اوابن ماجه وغيره.

اوڅلورم قسم هغه کتابونه دي چي دهغوی داحاديثو په باب موږ په پټوسترګو داحکم کولای سو چي دغه حديثونه ټول ضعيف دي او صرف دوعظ کتا بونه دي ،لکه مسند فردوس دديلمي اولکه نوادرالاصول دحکيم ترمذي اولکه هغه حديثونه چي په اکثرو کتابو کښي دتفسيرراوړل سويدي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپنځم قسم هغه حديثونه دي چي موضوعي حديثونه يې راجمع كړيدي ددي دپاره چي مسلمانان ورڅخه خبرسي لكه اللالي المصنوعة في الاحاديث الموضوعة اولكه موضوعات كبري دملاعلي قاري رحمه الله تعالي ، خوزما په فكردلته يوشپږم قسم هم سته چي هغه هغه كتابونه دي چي په دوی كښي ځني هغه حديثونه چي نورو علماؤ موضوعي ګڼړلي وي په قوي دلائلوسره له موضوعيت څخه ايستلي سوي وي لكه التعقبات علي الموضوعات دامام سيوطي صاحب.

ترجمه اواوحوال دامام بخاري.

پوسه چي دامام بخاري دنسب شجره په دي ډول علماؤذكركړي ده.

محمدبن اسماعيل بن ابراهيم بن مغيره بن بَرْدِزْ بن بَذذ به الجعفي البخاري دده مبارک پلاراسماعيل دالله جل جلاله له صالحو بندګانو څخه ؤاوله محدثينو علماؤڅخه شميرلئ سوئ دئ اوابن حبان په كتاب الثقات كښي دده ذكركړئ دئ اوده له حماد بن زيد اوله امام مالک څخه داحاديثو روايت كړئ دئ له ده څخه بيادعراق علماؤ دحديثو روايت كړيدئ اوله عبدالله ابن مبارک سره يې په مكه مكرمه كښي مصافحه كړيده اوعبدالله ابن مبارک زموږ دامام اعظم ابوحنيفه رحمه الله تعالي له شاګردانو څخه ؤ

حافظ ذهبي فرمايلي دي چي د بخاري پلار له تقوي داروعلماؤڅخه ؤ

پوسه چي دده مبارک دپلار پرتقوي باندي يولوی دليل داؤ چي دوفات په وخت كښي يې ډيرمال پريښودئ ،اودايې وويل چي زما په دغه ټول مال كښي يوه روپي هم حرامه يا شبه ناكه نسته

اوداسماعيل نيكه مغيره په اصل كښي اتش پرست ؤبيا دبخارَي دحاكم يمان بن اخنس جعفي پرلاس باندي په اسلام سره مشرف سو اويمان دنسب په اعتبار عرب ؤ اوپه عربو كښي دجعفي قبيلي ؤ ،او جعفي بن سعدالعشيره دمذحج دقبيلي يوښاخ ؤ په همدغه سبب ومغيره ته اوامام بخاري ته جعفي ويل كيږي.

ولادت اووفات دامام بخاري.

پوسه چي په راجح قول دده مبارک ولادت په (۱۳)دشوال په سنه (۱۹۴) هجري كښي دجمعي له لمانځه څخه وروسته پيداسوئ دئ اووفات دده مبارک دهفتي په شپه كومه چي دعيدالفطرشپه وه په سنه (۲۵٦)هجري كښی سوئ دئ ،اودكوچني ا خترپه ورځ دماشپين له لمانخه څخه وروسته په خرتنګ كښي كوم چي دسمرقندله مضافاتوڅخه دئ دفن كړ سو،

ټول عمرده مباركديارلس ورځي كم دوشپيته كاله ؤ ځني علماؤ دده مبارک دولادت اودفات اودعمرذكر دابجدپه حساب په دي ډول كړئ دئ.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

كان البخاري حافظاً ومحدثاً

——

جمع الصحيح مكمل التحرير

ميلاده صدق (۱۹۴)ومدة عمره

فيهاحميد(٦٢)وانقضي في نور)٢٥٦ (

————————

امام بخاري رحمه الله تعالي لا بيخي وړوكي ؤ چي دده پلار له دنيا څخه انتقال وكړنوپه دي وجه دده دپالني اودتربيې ذمه واري دده د مباركي مور پر غاړه باندي سوه او دده په صغيرتوب كښي داواقعه هم ورپيښه سوه چي دسترګوديد اوبينايي يې ختمه سوه چي په دي وجه دده مورمباركه ډيره زهيره اوپريشانه سوه اودده دپاره يې په ډيرعجز اواحتياج سره دعاوكړه څرنګه چي دده مور هم ډيره عابده اونيک عمله ښځه وه نوالله پاک ددي دعاقبوله كړه په دي ډول چي د دي له دعاڅخه وروسته دي يوخوب وليدئ په خوب كښي له حضرت ابراهيم عليه السلام سره مخامخ سوه ،حضرت ابراهيم عليه السلام پردي باندي دازيري وكړچي ستادعا الله پاک قبوله كړه اوستا ددعا په بركت يې ستادزوی‌سترګي بينا كړي نوكله چي دا له خوب څخه رابيداره سوه دخپل ځوی‌محمد بن اسماعيل بخاري سترګي يې جوړي .اوروغي وي.

دامام بخاري تصنيفونه .

پوسه چي دامام بخاري رحمه الله تعالي مشهورتصنيفونه په دي ډول دي.

)١ (قضايا الصحابة والتابعين.

)٢ (التاريخ الكبير .(٣) الادب المفرد(۴) جزءالقراءة خلف الامام .(٦) تاريخ الاوسط .(٨) تاريخ صغير.(٩) خلق افعال العباد.(١٠) كتاب الضعفاء.(١١) برالوالدين(١٢) جامع كبير .(١٣) مسندكبير.(١۴) تفسيركبير.(١٥) كتاب الاشربة (١٦) كتاب الهبة (١٧) اسامي الصحابة (١٨) كتاب الوحدان (١٩) كتاب المبسوط (٢٠) كتاب العلل (٢١)كتاب الكُني (٢٢)كتاب الفوائد .

بخاري شريف.

پوسه چي دامام بخاري رحمه الله تعالي دتصنيفوله جملي څخه دغه مقدس كتاب ترټولو مشهور مقبول اودعظمت والا كتاب دئ چي اصح الكتب بعدكتاب الله وصف اونعت يې ګڼلئ دئ ددغه مبارک كتاب مفصل نوم دامام نووي په قول دادئ. الجامع المسند الصحيح من امور رسول الله صلي الله عليه وسلم وسننه وايامه .

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودابن حجردوينا مطابق .الجامع الصحيح المسند من حديث رسول الله صلي الله عليه وسلم وسننه وايامه.

جامع په دي سبب ورته ويل كيږي چي په ده كښي امورثمانيه ټول موحود دي كوم چي مخكي ذكرسول ، اومسند په دي اعتبار ورته ويل كيږي چي امام بخاري په دغه كتاب كښي داسناد له متصل والي سره سره مرفوع حديثونه ذكركړيدي ،اوكوم اثاروغيره چي په دغه كتاب كښي ذكرسويدي نوهغه په ضمني اوپه تبعيي توګه دي اوصحيح په دي وجه ودغه كتاب ته ويل كيږي چي امام بخاري حمه الله تعالي په دغه كتاب كښي داحاديثودصحت التزام كړئ دئ.

اومختصرپه دي اعتبار ورته ويل كيږي چي ټول صحيح حديثونه په دغه مبارک كتاب كښي امام بخاري نه دي راوړي امام په خپله فرمايلي دي ،چي مانه دي داخل كړي په دغه كتاب كښي مګرصحيح حديثونه اوځني صحيح حديثونه مي په دغه كتاب كښي نه دي راوړي ددي دپاره چي كتاب درازنسي.

له امورو

او له لفظ دحديث څخه مراداقوال درسول عليه السلام دي اوله سنن څخه مراد اقوال اوتقريرات دده مبارک دي .

اوله ايام څخه مرادغزاګاني دده مبارک اودارنګه هغه ټول واقعات مراد دي چي دنبي عليه السلام په زمانه كښې پيښ سويدي.

سبب دتأليف دصحيح بخاري.

پوسه چي علماء كرامو دصحيح بخاري دتأليف دوه سببونه بيان كړيدي.

)۱ (سبب يې دادئ چي ابراهيم بن معقل نسفي فرمايلي دي چي امام بخاري رحمة الله تعالي په خپله ويلي دي چي زه دخپل استاذ اسحاق بن راهويه په مجلس كښي ناست وم چي زموږ په ملګرو كښي يوه نفروويل چي كاشكي تاسي درسول عليه السلام په صحيح سنت يعني احاديثوكښي يومخنصر كتاب جمعه كړيوای دهمدغه ملګري له دغي خبري څخه زما په زړه كښي اندېښنه اوداعيه دبخاري دكتاب دجوړولو پيداسوه . انظرتاريخ بغداد ج۲ ص۸ ،اوتهذيب الكمل ج۲۴ص۴۴۲ ،او سيراعلام النبلاء جلد۱۲ص۴۰۱ ،اوطبقات السبكي ج۲ص۷ ،او هدي الساري ص۷ وتهذيب الاسماء والغات ج۱ ص۷۴ .

)۲ (سبب يې دا ووچي محمد بن سليمان بن فارس رحمه الله تعالي فرمايلي دي چي ماله امام بخاري څخه اوريدلي دي چي ده به فرمايل چي مارسول عليه السلام په خوب وليدئ چي زه دده مبارک په مخ كي ولاړوم زما په لاس كښي يولاسي پيک ياپنكه وه له ده مبارک څخه مي مچان شړل ځنومعبرينودخوب تعبير په دي ډول راكئ چي ته

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

به دروغ له رسول عليه السلام څخه دفع کوي ،يعني په دروغوچي کوم حديثونه ودته منسوب سويدي ،نوته به دهغوی دفع وکړي نوپه دي وجه زما په زړه کښي دنبي عليه السلام دصحيح احاديثودجمعه کولوشوق پيداسو.

د بخاري شريف ابتداء اوانتهاء.

پوسه چي ټول کتاب امام بخاري رحمه الله تعالي په شپاړس کاله کښي تکميل کړيدئ ،اودبعضي مشائخو په قول ابتداء دتصنيف يې په (۲۱۷) هـــ کښي کړيده اواختتام يې په (۲۳۲) هـــ کښي کړئ دئ ،اوتراجم دصحيح بخاري په رياض الجنة کښي چي داسلام دپيغمبر دمبارک ممبر اودمطهري روضي مابين دئ په دي ډول امام بخاري ليکلي دي چي دهرترجمة الباب دپاره يې دوه رکعته نفل وکړل .مقدمة اللامع الدراري ص) ۱۲۴(

عمر بن محمد بن بجير البجيري ويلي ډي چي امام بخاري فرمايلي دي چي دغه کتاب ما په مسجدحرام کښي ليکلئ دئ اودهر حديث ترليکني دمخه به مي استخاره کوله اودوه رکعته لمونځ به مي کاوه اوچي پرکوم حديث باندي به مي دصحت يقين رانغلئ نوهغه به مي په بخاري کښي نه ليکئ .هدي الساري ص (۴۸۹) يعني ابتداءدتصنيف يې په مسجدحرام کښي کړيده ،اوځني علما ؤ لکه فربري فرمايلي دي چي امام بخاري فرمايلي ددي چي دهرحديث دپاره چي مابه په بخاري کښي ليکئ نومابه غسل کاوه اودوه رکعته لمونځ به مي کاوه.

مقام اومرتبه دصحيح بخاري.

پوسه چي علماؤپردي خبره باندي اتفاق کړئ دئ چي ترټولو کتابو دحديثو اصح کتابونه بخاري اومسلم دي اوبياجمهور دعلماؤ پردي خبره باندي متفق دي چي په دوې دووکښي بيا اصح کتاب بخاري دئ.

د بخاري د احاديثو شمير.

دبخاري د احديثو شمير په دي ډول دئ:

روايات مرفوعة موصولة مع مکررات ۷۳۹۷

روايات معلقة مخرجة المتون في الصحيح ۱۳۴۱

متابعات) ۲۳(

ميزان ۹۰۸۲

روايات مرفوعة موصولة بدون تکرار ۲٦۰۲

روايات معلقة غيرمخرجة المتون في الصحيح ۱۵۹

ميزان کل احاديث بدون تکرار ۲۷٦۱

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترمو مطالعه کونکو مقدماتي بيانونه خو بيخي ډير دي خاص بيا دامام بخارى اودده دکتاب په اړه چي په جريان کښي دسلسلې دشرحي دبخاري شريف به بيل بيل ځايونه درته راسي خودلته مقدماتي بيانوته په همدغه ځاى خاتمه ورکوم او راروانى برخي به دبخاري شريف دکتاب په شرحه کښي وي

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بخاري شريف او د شرح فضل الباري لړۍ(٦) برخه اول باب(باب الوحي)

محترموورونو په دي برخه کښي دبسم الله شريف اودبخاري دکتاب داول باب دترجمة الباب دالفاظوتفسيراوعلمي تحقيق درته کوم ،دلفظي ترجمې ترپيل دمخه داخبردرته کوم چي امام بخاري دخپل کتاب ابتداء دوحي په باب سره څکه کړيده چي وحي مبدء اوسرچينه دټول شريعت اودقران کريم او د نبوي احاديثو ده

بسم الله الرحمن الرحيم ، باب کيف کان بدء الوحي .الخ ـــ

لفظي ترجمه:

(بِسْمِ) خاص په نامه ، يا خاص په نامه سره (اَللهِ) دخداي پاک (الرَحْمَنِ) ډيرمهربانه په دنياکښي پرهرچاباندي، که کافروي که مسلمان وي

(الرَّحِيْمِ) ډيرمهربانه په اخرت کښي خاص پرمومنانو، شروع کوم ياتصنيف کوم � يعني زه چي په دغه تصنيف کښي شروع کوم اوياداتصنيف چي زه کوم نوداپه داسي حال کښی کوم چي خاص په برکت د نامه سره دهغه الله چي رحمن اورحيم دئ مستعين اوکومک غوښتونکئ يم.

تنبيه : پوسه چي په عامو کتابوکښي کوم چي په پښتوسره ترجمه سويدي دبسم الله ترجمه په دي ډول سويې ده ، شروع کوم په نامه دالله پاک چي رحمن اورحيم دئ.

مگردغه ترجمه مناسبه نه ده اصلي ترجمه هغه ده کومه چي مادرته وکړه ، ددي يوعلت دادئ چي دشروع کوم لفظ دبسم الله دمتعلق معني ده اومتعلق دبسم الله په اتفاق سره لپاره دافادي داختصاص لکه چي تفصيل بي وروسته راسي له بسم الله څخه وروسته مقدرکړکيږي.

علمي تحقيقات اومباحث:

پوسه چي دبسم الله په ارتباط په ډيرو کتابو کښي بيان سويدئ اوموږهم په تفسيرفضل الرحيم کښي دبسم الله ډيرمفصل بيان کړيدئ خودتيمن اودتبرک په خاطريوڅو مهمي خبري دلته ذکر کوم کومي چي په مذکور تفسيرکښي هم مانه دي بيان کړي.

اوله خبره داده چي متعلق دبسم الله الرحمن الرحيم په اتفاق دعلماوومقدراومؤخردئ اوداپه سبب ددووشيانو.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول شي دادئ چي دجاهليت په زمانه کښي اودارنگه داسلام په ابتدائې دورکښي ترهغه پوري چي دعربومشرکانووجودرلودئ چي به کله مشرکانوپه يو کارکښي شروع کوله نودبتانوپه نومو سره بي تبرک اوتيمن حاصلوئ اوداسي بي مثلاً ويل ،بسم اللات والعزي نشرع،

يعني خاص په نامه دلات اودعزي بت موږشروع کوو يعني په فلان کار کښي نودوی به دمذکوره جاراومجرور متعلق کوم چي نشرع دئ وروسته ذکرکاوه نوځرنگه چي بسم الله شريف ددوی ددغه ذکرسوي قول په مقابل کښي ده نو په دي وجه بايد دبسم الله متعلق له بسم الله څخه وروسته وي.

دوهم شي دادئ چي په نحوه کښي داقانون دئ چي دهرشي چي حق تقديم او دمخه کول وي اوته يې وروسته کړي اويايې حق وروسته کول وي اوته يې له مخه کړي نودافايده کونکي دحصراواختصاص دئ نوځرنگه چي دلته حصراواختصاص مقصوددئ نو بايد متعلق دبسم الله کوم چي دلته ابتدء يااصنف دئ چي په پښتو معني يې شروع کوم يا تصنيف کوم د ئ مؤخر او وروسته ورسره لحاظ کړسي ددي دپاره چي حصر اواختصاص فايده کړي په اسانه ډول بايدداسي درته ووايم چي که مثلاً دشروع کوم لفظ دبسم الله په سرکښي په ترجمه کښي دبسم الله وويل سي نومعني په دي ډول کيږي چي شروع کوم په نام دالله پاک اوداسي نه ويل کيږي چي خاص په نامه دالله پاک ، اوکه دشروع کوم لفظ دبسم الله دترجمي په اخير کښي راوړل سي نومعني په دي ډول کيږي خاص په نامه دالله چي رحمن اورحيم دئ شروع کوم.

دوهمه خبرداده چي دغه حصراوخاصوالئ چي دبسم الله دمتعلق له وروسته کولو څخه پيداسويدئ په دري قسمه دئ:

اول حصرقلب.

دوهم حصرافراد.

دريم حصرتعيين .

تفصيل ددي خبري دادئ چي په نسبت ودهريه کافرانو ته کوم چي دالله جل جلاله له وجودڅخه منکر دي اودټولوحوادثودپيداښت نسبت ودهرته کوي حصرقلب راځي

ځکه چي دوی تبرک اوتيمن ددهراودزماني په نامه کښي حصرکاوه اوپه بسم الله کښي ددغه حصرقلب اورا اړول سويدي چي حصردحاصلولو دبرکت دخداي جل جلاله په نامه کښي راغلئ دئ ، اوپه نسبت و مشرکانوته په بسم الله کښي حصرافرادراغلئ دئ ځکه چي مشرکانو دتبرک حاصلول هم په نومودبتانوسره کاوه اوهم په نامه دالله جل جلاله سره ، په بسم الله کښي دغه اشتراک رد کړسوي دئ اوتبرک حاصول دالله جل جلاله په مبارکو نومو پوري خاص کړسويدئ ، اودارنگه په بسم الله کښي حصرتعيين راغلئ دئ خوپه نسبت ولاادريه کافرانوته کوم چي يوه

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافره ډله وه اوپه تیروقرنوکښي يې وجوددرلودئ اواوس دغه ډله وجودنلري او مذهب اومسلک ددوی‌په هرشي کښي شک اوترددوو دمثال په ډول چي ورته وبه دي ويل چي دقيامت ورځ حقه ده اوکه څنګه نوبې درته وويل چي موږ نه يوخبر چي ايا دغه ورځ سته اوکه نسته ، دارنګه چي به تاورته وويل چي په يوکار کښي چي يوسړي شروع کوي نوده کارپه سر کښي به دبرکت حاصلولو دپاره دخداي نوم ذکر کوي اوکه دبت يادده‌رنوم ؟ نودوی به درته وويل چي موږ نه يو خبر ، نوپه بسم الله کښي چي حصر دتبرک حاصلولو داالله پاک په نامه کښي ثابت سو نوپه دي وجه دمتبرک به تعيين وکړسو نو ځکه په بسم الله کښي حصرتعيين راغلئ دئ.

دريمه خبره داده چي داالله دلفظ معني خو دسهولت په وجه په عام ډول داسي کيږي چي ، اَلله ، يعني خداي پاک ، خواصلي علمي معني يې په دي ډول ده چي ، الله ،يعني هغه ذات چي په خارج کښي موجوددئ او واجب الوجوددئ ، يعني وجوديې ضروردئ اوپه هيڅ وخت کښي نيستي سوئ نه دئ اونه نيستي کيږي ،او موصوف دئ په ټولوکاملوصفتوسره اوپاک دئ له ټولو نقصاناتوڅخه.

اودرحمن اودرحيم په معني کښي مختلف قولونه راغلي دي خو مشهوره اوبهتره معني يې هغه ده کومه چي مادرته ذکرکړله.

څلورمه خبر داده چي دبسم الله الرحمن الرحيم په شان کښي داسي حديث راغلئ دئ چي

)کل امر ذي بال لايبدء فيه بذکرالله ،وببسم الله الرحمن الرحيم فهواقطع.

رواه الحافظ عبدالقادر في اربعينه.

يعني هرکارچي خاونددشرف وي چي شروع ونه کړه سي په ده کښي په داسي حال کښي چي شروع کونکئ ددغه کار مستعين وي په ذکرالله پاک سره اوپه بسم الله الرحمن الرحيم سره نودغه کار ډير مقطو ع الخيره اوډيرمقطوع البرکته دئ دارنګه دحمدويلوپه باره کښي دغه مبارک حديث راغلئ دئ.

)کل کلام لايبدء فيه بحمدلله فهواجزم(

رواه ابوداودوالنسائي.

يعني هر کلام چي شروع ونه کړه سي په ده کښي په حمد دخداي سره نوهغه ډير مقطوع البرکته يعني ډير بي برکته دئ نو په مقتضی دحديث دحمددلته يوسوا ل پيداکيږي په دي ډول چي امام بخاري په خپل کتاب کښی له بسم الله څخه وروسته حمد ندی راوړی اومخالفت دحدېث دحمديي کړي دی ددې سوال دبخاری شارحېنو خوراډير جوابونه کړي دي چي ذکرکول يې ډيرفائده مندنه ښکاره کيږي خودهغوی له جملي څخه يومهم جواب درته ذکرکوم کوم چي شيخ انورپه فيض الباري کښي ذکرکړئ دئ هغه دادئ چي حديث دحمداودبسم الله په حقيقت کښي يوحديث دئ خوصرف په رواياتوکښي دالفاظوبدلون راغلئ دئ مقصودله دواړو حديثوڅخه دامرذي

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بال په سرکښي دالله جل جلاله نوم ذکرکول اودالله جل جلاله دکاملوصفتو اظهارکول دي نودبسم الله په ويلو سره دغه مقصودحاصليږي اودحمدوويلوته په مستقل ډول سره ضرورت نه پاته کيږي

لفظي ترجمه :

باب) باب ددي ، يعني دغه باب په بيان کښي ددي دئ (کيف) چي څرنگه (کَان) وو (بدء) شروع کيدل ،اغازاوپيل کيدل (الوَحْي) دوحي(الي) و (رسول) رسول ته (الله) دخداي پاک (صلي) رحمت دي نازل کړي (الله) خداي پاک (عليه) پرده باندي (و) او (سلم)سالم دي لري خداي پاک ، يعني رسول مطلب داچي دين اوامت دده دي خداي پاک سالم لري اوياپې داسي معني وکړه چي سلامتيا دي نازله کړي الله پاک يعني پرده باندي مراداداچي پردين اوپرامت دده باندي دي خداي پاک سلامتيا نازله کړي.

توضيح.

په دغه مذکوره عبارت کښي امام بخاري رحمه الله داسي فرمايلي دي چي دا باب د دي دئ چي څرنگه وو، پرڅه کيفيت باندي ؤ شروع کيدل دوحي دالله جل جلاله له طرف څخه ورسول صلي الله عليه وسلم ته.

(وَ) او(قَوْلِ) ددي قول ، يعني اودارنگه داباب ددي قول (اللهِ) دالله دي (عزّ)چي غالب دئ دَيْ ، يعني الله پاک پرهرڅه باندي (و) او (جَل) چي لوی‌دئ دَيْ، يعني الله پاک

(انا)بيشکه موږ (اَوْحَيْ) وحي کړيده (نَا) موږ (اِلَيْ) و (کَ) تاته (کَ) په مثل (مَا) ددي (اَوْحَي)چي وحي کړيوه)(ْنَا) موږ (اِلَي) و (نُوْحٍ) نوح ته (وَ) او (النبِيينَ)وهغونبيانوته (مِنْ) چي له ،يعني چي وو له (بَعْدِ) وروسته څخه (هِ) دده، يعني دنوح . / النساء/١٦٢

توضيح:

يعني لکه څرنگه چي داباب دکيفيت دپيل کيدودوحي دئ ورسول عليه السلام ته دارنگه دغه باب دذکرکولو ددي قول دخداي پاک هم دئ چي دسورت النساء (١٦٢) مبارک ايت دئ ، پوسه چي مذکورايت دلته ټول مذکور ندئ دټول ايت ترجمه داده:

بيشکه موږ يعني اي رسوله ، وحي کړيده موږ وتاته لکه څرنگه چي وحي کړيوه موږ ونوح ،عليه السلام، ته اووهغوټولونبيانوته کوم چي له نوح څخه وروسته ؤ او لکه څرنگه چي وحي کړيوه موږ وابراهيم ته اوواسماعيل ته اوواسحق ته اوويعقوب ته اواولاد ديعقوب ته اووعيسي ته اووايوب ته اوويونس ته اووهارون ته اووسليمان ته (عليهم السلام)اولکه څرنگه چي ورکړيوموږوداؤد ته زبور.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي بحث اوتفصيل:

پوسه چي د(باب) لفظ په اصل کښي (بَوَبٌ) وو په زوردباءاودواوسره بیاواو په الف بدل سویدئ په وجه ددغه صرفي قانون چي هرواوچي حرکت لري اوماقبل دده مفتوح وي نوهغه واو به په الف بدلیږي دغه لفظ غالباً دابواب په لفظ سره جمعه کیږي ،اوکله یې

جمع اَبْوِبَة هم راځي اوله دغي مادي څخه دبابة اودَبابَاتٌ لفظونه هم راغلي دي کوم چي ومخ اوومخانوته ویل کیږي اودبابة لفظ په معني دخصلت هم راغلئ دئ ، همدارنگه پوسه چي دلته دري لفظونه دي ، اول دباب لفظ ، دوهم دکتاب لفظ ، دریم دفصل لفظ، دباب لفظ په اصلي لغت کښي ودروازي ته ویل کیږي بیادغه لفظ کله کله دنوع په معني هم راځي اودمصنفینو په اصطلاح کښي دباب لفظ دهغومسئلونوم دئ کوم چي په نوع کښي سره گډي وي لکه مثلاً مسائلي داوداسه اودکتاب لفظ دهغوټولو مسئلو نوم دئ کوم چي په کتاب کښي له ابتداء څخه بیاترپایه پور راغلي وي کومي چي په خپل منځ کښي په جنس کښي سره مختلفي دي ، اودفصل لفظ دهغومسئلونوم دئ چي په صنف کښي سره گډي وي لکه دمثال په ډول داوداسه په باب کښي دمسح مربوطي مسئلي ، دلته دباب لفظ په اصطلاحي معني سره مراددئ، همدارنگه پوسه چي دلته دباب په لفظ کښي دري احتمالونه دي اول داچي موقوف یعني په سکون سره ددوهمي باء وویل سي پردغه تقدیرابتداء دکلام د(کیف) له لفظ څخه کیږي ، دوهم احتمال دادي چي دباب لفظ مرفوع وویل کړسي ، په دي کښي بیا دوه احتماله دي اول احتمال دادئ چي مرفوع سي سره له تنوینه دوهم احتمال دادئ چي مرفوع سي بي له تنوینه او مابعدجملي ته مضاف سي ، پراول احتمال باندي دباب لفظ مبدل منه ده او(کیف کان الي اخیره)ورڅخه بدل دئ او دغه مبدل منه سر ه له بدله خبردئ دمحذوفي مبتداء لپاره چي لفظ دهذا دئ او یا دبابٌ لفظ موصوف دئ اود(مضمونه) لفظ له باب څخه وروسته مقدر دئ اومبتداء دئ او(کیف کان ...الخ) یې خبردئ مبتداء سره له خبري صفت دئ دبابٌ مجموع بیا خبردئ دهذامقدر، اوپردوهم احتمال باندي دباب لفظ مضاف دئ او(کیف کان .. الخ) یې مضاف الیه دي اومضاف سره له مضاف الیه خبردهذامقدردئ.

)کیف(

پوسه چي لفظ دکیف داسي اسم دئ چي په اصل کښي متضمن دئ معني لره دهمزه داستفهام ځکه چي دکیف په لفظ سره سوال کیږي له حال څخه دیوشي اواستعمال یې په کلام دعربوکښي پردووطریقوباندي راغلئ دئ، اوله طریقه داده چي متضمن وي معني دشرط لره لکه په دي قول کښي، کیف تصنع اصنع ، یعني څرنگه چي ته کوي نوزه هم هغه ډول کوم ، اودوهمه طریقه داده چي متضمن سي معني لره دهمزه داستفهام پردغه تقدیرباندي بیا دوه احتماله راځي ، اول احتمال دادئ چي دغه استفهامي معني په حقیقي ډول ورڅخه مراده وي لکه په دي قول

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې چي ، کيف انت، يعني څنګه يې ته ، دوهم، احتمال دادئ چي مرادله دغه استفهام څخه انکار اوتعجب وي لکه په دي قول کښې ، کيف تکذب وانت عالم يعني څرنګه دروغ وايې ته حال دا چي ته عالِم هم يې.

(کان) پوسه چي دغه لفظ په دري ډوله مستعمل سويدئ اول فعل ناقص چي پردغه تقديريې په پښتوکښې معني په ،ؤ، سره کيږي دوهم فعل تام په معني دوجداوثبت دريم فعل ناقص په معني دصارَ يعني ګرځيدلئ دئ، بناپراول استعمال چي هغه د کان دلفظ حقيقي استعمال دئ دغه لفظ دلالت کوي پرثبوت باندي دخبري خپلي واسم خپل ته په ماضي زمانه کښې بې له اشاري ودي ته چي دغه خبرپه حالي زمانه کښې هم ثبوت لري اوکه يې نلري دلته په همدغه حقيقي استعمال باندي بنادئ.

)بَدء (

پوسه چي په بخاري شريف کښې اختلاف دنسخو بيخي ډيرراځي چي لفظ دباب اولفظ دبدء يې اولني دوه مثالونه دي ځکه چي په ځينو نسخوکښې دبخاري شريف لفظ دباب نسته له بسم الله څخه وروسته اول لفظ دکيف کان راغلئ دئ ،اوپه اکثرونسخوکښې بيا لفظ دباب موجوددئ ، اودارنګه په ځينو نسخوکښې دبخاري شريف دبدء لفظ راغلئ دئ کوم چي په معني دشروع دئ لکه دلته اوپه ځينونسخو کښې دابتداء لفظ راغلئ دئ چي هغه هم په معني دشروع دئ اوپه ځينونسخوکښې دُبدوّ لفظ راغلئ دئ کوم چي په معني دظهوردئ يعني ښکاره کيدل.

)الوحي(

پوسه چي دوحي لفظ په اصل اوپه لغت کښې ډيري معني وي لري چي تفصيل يې په دي شرحه دئ.

١ ــ الاعلام في خفاء ،يعني پوه کول ديوچا په خفيه اوپه پټه کښېٍ

٢ ـــ الاشارة السريعة ، يعني اشاره تيزه يعني ويوشي ته په تيزي اوپه سرعت سره اشاره کول.

٣ـــ کتابت، يعني ليکنه کول

٤ ـــ رسالت،يعني پيغام.٥ــ الهام . ٦ــ کلام خفي.

اوپه شريعت کښې علماوو دوحي شرعي معني په مختلفوتعبيروسره بيان کړيده. ١ـــ الاعلام بالشرائع ،يعني پوه کول دالله جل جلاله نبي اورسول خپل لره په شرعي احکامو٢ـــ کلام الله المنزل علي نبي من انبيائه ، يعني وحي کلام د الله جل جلاله دئ چي نازل کړسوئ وي پريوه نبي باندي له انبياوودده . ٣ـــ اعلا م الله نبيامن انبيائه بشئ اما بکتاب اوبرسالة ملک اومنام اوالهام ، يعنی پوه کول دالله جل جلاله نبي خپله لره په يوشي يا په واسطه دکتا ب اويا په واسطه دورليږلو دفرشتي اويا په واسطه دخوب اويااپه واسطه دالهام .

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوحي تقسيم.

پوسه چي کومه وحي چي دالله جل جلاله له طرفه وي هغه پردوه قسمه ده اول قسم وحي دنبوت ده چي وحي شرعي هم ورته ويله کيږي ، دوهم قسم وحي دغيردنبوت دئ کوم چي وحي لغوي هم ورته ويله کيږي بيا دغه دوهم قسم پردري قسمه دئ، اول وحي فطري دئ دوهم وحي ايجادي دئ ،اودريم قسم وحي عرفاني دئ ، وحي فطري وحيوانانوته هم له الهي لوري څخه ثابته ده لکه الله جل جلاله چي فرمايلي دي (واوحينا الي النحل .. الاية) يعني اووحي کړيده موږ ومچمچيودعسلوته ، اووحي ايجادي بيا ترذوي العقولوپوري خاص ده عام له دي که مومنان وي اوکه کافران وي، وحي ايجادي ودي ته ويله کيږي چي يوڅوک مثلاً ديوشي په جوړولوکښي ياپه بل عبارت ديوکارپه کولو کښي فکراوسوچ ته دوام ورکړي چي دغه شي به په څه طريقه سره جوړکړم يا ودغه کارته به څنګه نقشه برابره کړم نو اخيرالله پاک دده په ذهن کښي دهغه شي دجوړولو يا دهغه کار دکولو نقشه ورواچوي

دمثال په ډول اول وار چي په دنياکښي دموټراوتياري اختراع اوايجاد کوم چا کړيدئ نوهغه ددغودووشيانو دايجادولو په باره کښي تدبر اوتأمل کاوه چي په نتيجه کښي ددي اخرالله جل جلاله دموټر اودتياري دجوړولو نقشه په ذهن کښي ورواچوله ددغه قسم وحي اثبات ځينوعلماووپه دي قول دخداي پاک سره کړيدئ (کلا نمدهؤلاء وهؤلاء من عطاء ربک وماکان عطاء ربک محظورا .،اووحي عرفاني وهغه الهام ته ويل کيږي کوم چي دالله جل جلاله ل طرفه واولياء کرامو ته کيږي دغه قسم وحي په امثالوسره ددغه قول دخداي پاک ثابته ده چي (واوحيناالي ام موسي ... الاية. (

دوحي شرعي قسمونه.

پوسه چي په بيان کښي داقسامو دوحي شرعي علماوو مختلف تعبيرونه کړيدي چي تفصيل يې په دي شرحه دئ.

امام حليمي ذکر کړيدي چي دشرعي وحي څلويښت قسمونه دي کوم چي څلويښتم قسم يې خوب ليدل دنبي دي دده ددغه قول مأخذ هغه مبارک حديث دئ چي امام بخاري يې له حضرت ابوهريره رضي الله تعالي عنه څخه دبخاري په کتاب التعبير کښي چي رسو ل الله صلي الله عليه وسلم (روياالمومن جز من ستة واربعين جزءًا من النبوة)

يعني خوب ليدل د مومن يو جزده له شپږڅلويښتواجزاوو څخه دنبوت.

دوهم : امام سهيلي په الروض الانف کښي ټول قسمونه دوحي اوه بللي دي او داداکثرو شارحينو نظردئ چي بيان ددغو اوو قسموپه دي ډول دئ ، اول خوب ليدل دنبي ، پردي مسئله باندي اتفاق د ئ چي خوب ليدل دنبي شرعي وحي ده حضرت ابراهيم عليه السلام دخوب دليدلو په وجه د خپل ځوي پر ذبحه کولوباندي اقدام وکړ همداسبب

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ چي علماوو فرمايلي دي چي دنبي په حيات کښي که نبي ويده وای، نو داروانه ووچي يوڅوک دَي له خوب څخه راويښ کړي ځکه چي دده دخوب په وخت کښي ددي احتمال وو چي په خوب کښي به وده ته وحي کړه کيږي.

دوهم قسم وحي القاء في القلب ده يعني که به چيري دنبي پرزړه باندي کوم شي واردسو نوهغه به شرعي وحي وه اوکه چيري دنبي علي السلام دامتي پرزړه باندي کوم چي ولي وي

يوشي وارد سي نووهغه ته کشف ويل کيږي ددغه قسم وحي اودکشف فرق دادئ چي کشف دولۍ پرزړه باند ي واردیږي اودصواب اودخطاء

ددواړو احتمال لري او وحي دنبي پرزړه باندي واردیږي اواحتمال دخطانلري.

دريم قسم وحي من وراءالحجاب ده لکه الله پاک چي له حضرت موسي عليه السلا م سره دطور په غره کښي من وراءالحجاب خبري وکړي ، اويا لکه چي دمعراج په شپه يې له رسول عليه السلام سره خبري وکړ ي اويالکه چي په خوب کښي الله پاک له نبي عليه االسلام سره خبري کړيدي لکه چي دترمذی شريف په يوه حديث کښي راغلي دي .

)اني قمتُ من الليل فتوضأت وصليتُ ماقُدرلي فنعسُت في صلاتي حتي استثقلتُ فأذاانا بربي تبارک وتعالي في احسن صورة فقال: يامحمد، قلتُ لبيک رب ، قال فيم يختصم الملأالأعلي؟..

څلوم قسم دوحي داده چي ملک اوفرشته په خپل اصلي شکل کښي ونبي ته راسي او الهي کلام ورته ووايي.

پنځم قسم دادئ چي ملک به دانسان په شکل کښي ونبي ته راغلئ اوالهي کلام بي ورته ووايه.

شپږم قسم هغه وحي وه چي دصلصلة الجرس په مثل به ونبي عليه السلام ته وسوه کومه چي تفصيل بي په وروسته کښي انشاءالله راسي.

اوم وحي په واسطه داسرافيل عليه السلام ده.

دريم قول دادئ چي وحي پرڅلورقسمه ده اول قسم وحي من وراء الحجاب ده.

اودوهم قسم وحي د تلقي بالقلب ده .دريم قسم وحي دخوب ده. څلورم قسم وحي په واسطه دفرشتي ده دهري فرشتي په واسطه چي وي اوعام له دي څخه که دغه فرشته په خپل اصلي شکل کښي ونبي ته راغلي وي اوکه دانسان په شکل کښي.

څلورم : علامه آلوسي فرمايلي دي چي وحي پردري قسمه ده ، اول قسم وحي داده چي الله پاک له نبي سره بي له کومي واسطي څخه خبري وکړي، اودوهم قسم يې دادئ چي الله پاک له نبي سره دملکي اودفرشتي په واسطه سره

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبري وکړي ، دریم قسم یې دادئ چي دتلقي بالقلب له لاري وحي ورته وکړه سي اوتلقي بالقلب عام دئ که په خوب کښي وي که په بیداري کښي.

پنځم دحنفي فقهي علماووفرمائلي دي چي وحي پردوه قسمه ده اول ظاهري اودوهم باطني ، باطني وحي ودي ته ویله کیږي چي نبي علیه السلام په یوحکم کښي مثلاً اجتهاد کړیوي بیاداالله جل جلاله له طرفه وده ته پرهغه اجتهادباندي قرار ورکړسویوي ، اووحي ظاهري پردري قسمه ده ، اول قسم یې دادئ چي ونبي ته فرشتي بالمشافهه بیان کړیوي ، اودوهم قسم یې دادئ چي له شفاهي بیان څخه پرته دیوقسم واضح اشاري له لاري څخه یې و نبي ته خبره رسولي وي چي په ځیني احادیثو کښي له دي قسم څخه په نفث في الروع تعبیرسویدئ ، دریم قسم وحی دالهام ده وحي دالهام ودي ته ویله کیږي چي دنبي په زړه کښي به دفرشتي له اشاري اوله شفاهي بیان څخه پرته له الهي لوري څخه کومه خبره ولویدله.

فایده:

پوسه چي الهام دنبي په اتفاق شرعي حجت دئ لیکن په الهام کښي دولي اختلاف دئ په دي ډول چي دبعضي صوفیه وو په نزد الهام دولي په شرعي احکامو کښي حجت ګرځیدلای سي هم دصاحب دالهام په حق کښي اوهم دنورو په حق کښي ، اوامام رازي اوابن صباغ اوامام سهروردي فرمایلي دي چي الهام دولي دده دخپل ځان په باره کښي حجت دئ مګر دبل چا دپاره دده الهام دلیل اوحجت نسي ګرځیدلای البته تنها پرده باندي عمل کول په مقتضي دالهام خپل واجب دئ ، صاحب دمیزان دغه قول دجمهوروعلماوو قول بللئ دئ ، اوځنو علماوو فرمایلي دي چي الهام دولي نه دده دپاره حجت دئ اونه دبل چا دپاره ځکه چي له نبي څخه پرته دبل چا په حق کښي داسی قطعي دلیل نسته چي کوم شي چي دده په زړه کښي ولویږي نوداالله جل جلاله له طرف څخه دئ اودنفس اودشیطان په هغه کښي کومه برخه نسته.

التقریر والتحبیر شرح التحریر لابن الحاج الحلبي ج۳ ص۲۹۵ او۲۹٦ .

)الي رسول(

پوسه چي درسول لفظ دفعول وزن دئ کوم چي په معني دمفعول دئ په لغت کښي ولیږل کړه سوي ته ویل کیږي یعني وهغه چاته ویل کیږي چي دیوچاله طرفه دقاصدپه توګه ولیږل کړسي ، اوپه شریعت کښي وهغه نارینه انسان ته ویل کیږي چي داالله جل جلاله له طرفه وخلګوته لپاره درسولودشرعي احکامو مقررسویوي اونوي شریعت اونو ئ کتاب هم ورکړ سویوي ، اونبي په لغت کښي په ډیرومعنا وو راغلئ دئ.

اول طریق ، لار، دوهم مخبر، خبرورکونکئ ، دریم مرفوع ، لوړکړسوئ، څلورم مرتفع، لوړ .

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپه شريعت كښي نبي وهغه نارينه انسان ته ويل كيږي چي الله پاک لپاره دشرعي احكامووخلګوته مقرركړيوي عام له دي څخه چي صاحب دنوي شريعت اودنوي كتاب يې هم ګرځولئ وئ اوكه يې نه وي ګرځولي بلكي دمخكښي نبي دشريعت تبليغ كوي نظرودغه بيان ته دنبي اودرسول رسول خاص دئ اونبي ترعام دئ اودا مشهورقول هم دئ اوځني علماء دنبي اودرسول په منځ كښي تباين ثابته وي اوځني ددوی دواړو په منځ كښي دعموم اوخصوص من وجه نسبت ثابتوي اوځني رسول ترنبي عام بولي .

)صلي الله عليه وسلم(

پوسه چي د(صلي) اود(سلم) لفظونه دفعل ماضي معلوم صيغي دي دتفعيل له باب څخه دي چي اصلي معني د(صلي الله عليه) داده چي، رحمت كړيدئ الله پاک پرده باندي ،اودوسلم اصلي معني په دي ډول ده، اوسالم كړيدئ الله جل جلاله دي يعني نبي عليه السلام، اودلته ددواړو څخه ددعامعني مراد ده په دي ډول چي (صلي الله عليه)په معني ليصل الله عليه ،يعني رحمت دي وكړي الله پاک پرده باندي او(سَلم)په معني دليسلم ده يعني سالم دي وګرځوي الله پاک رسول عليه السلام مراددادئ چي امت دده اودين دده دي الله پاک سالم كړي اويايې داسي معناده چي سلامتيادي نازله كړي الله پاک پرده باندي يعني پردين اوامت دده باندي.

پوسه چي ځينوعلماوو (صلي الله) دامرحاضر په معني كړيدئ يعني اللهم صلي عليه ، اودارنګه يې وسلم دتفعيل دباب دامرحاضر په معني ګرځولئ دئ خوځما په فكر داخبره مناسبه نه ده ځكه چي دغه دواړه فعلونه دواحدمذكرغائب صيغي دي نوبايد په معني دامرغائب وګرځولي كړي سي نه دامرحاضر مخاطب..

پرنبي عليه السلام باندي ددردويلوشرعي حكم.

پوسه چي علامه كرخي رحمه الله تعالي فرمايلي دي چي په ټول عمر كښي يوځل درود ويل پرنبي عليه السلام باندي فرض دئ اووروسته بيامستحب دئ او علامه طحاوی فرمايلي دي چي هروخت چي دنبي عليه السلام مبارک نوم ذكركړسي نودرود ويل پرده مبارک باندي فرض دئ ، امام كرخي فرمايي چي په دغه مبارک ايت كښي چي، صلوا عليه وسلموا تسليما ، امرپه درود ويلو سره راغلئ دئ او امرخو تقاضي دتكرار نكوي بلكي محتمل دتكراردئ اوامام طحاوي فرمايلي دي چي ددرود شريف دويلوحكم پريوه سبب باندي بنادئ چي هغه دنبي عليه السلام دنوم ذكر كيدل دي اودادعلم اصول قاعده ده چي دسبب په تكرار سره مسبب هم مكرر ګرځي

)وقول الله(

پوسه چي دقول لفظ مرفوع اومجرور دواړه ويل كيدلای سي دمرفوعوالي په صورت كښي به دقول لفظ مبتداء سي او مذكوره ايت د انا اوحينا بي خبر سي اويا به دمحذوف فعل فاعل سي اودعبارت تقدير به دي ډول سي ويدل عليه قول الله يعني اودلالت كوي پرثبوت دوحي باندي ورسول عليه السلام ته دغه قول دخداي پاک او يامبتداء

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ خبرېي محذوفه ده اي وفيه قول الله، يعني اوثابت دئ په اثبات کښي دوحي ورسول عليه السلام ته داقول دخداي پاک، دغه ټول صورتونه پردي تقدير باندي دي چي دباب لفظ منوّن يا موقوف وويل کړسي اودمجرور والي په صورت کښي به دغه قول دباب دلفظ پرمضاف اليه جمله باندي معطوف سي اوتقديربه په دي ډول سي ،وباب ذکرقول الله عزوجل، يعني اودارنگه دغه باب دذکرکولوددي قول د خداي پاک دئ چي ،انااوحينا الخ ، ځني علماء دذکردلفظ پرځاي دمعني دلفظ تقدير کوي خوزما په فکردغه تقدير مناسب نه دئ ځکه چي په دغه باب کښي دمذکوره ايت دمعني بيان نه دئ سوئ.

همدارنگه پوسه چي د، وقول الله ، لفظ دکيف ترلفظ هم نه سي لاندي کيدلای ځکه چي قول دالله جل جلاله کيفيت نلري ځکه چي کيفيت له اعراضوڅخه دئ او دالله جل جلاله ذات اوصفات محل داعراضو نه دي ځکه چي اعراض ټول حادث دي اوذات اوصفات د الله جل جلاله قديم دي.

دمذکوره ايت له راوړلوڅخه دامام بخاري مقصد.

پوسه چي په دغهباب کښي ددغه ايت له راوړلوڅخه دامام بخاري مقصدمتعدداموردي،اول امر دادئ چي په قصد دتبرک يې راوړيدئ ،دوهم امردادئ چي په راوړلوسره ددغه ايت ددي خبري ښه وضاحت راسی چي ونبي عليه السلام ته وحي دنبوت اودرسالت وحي وه ، اودريم امردادئ چي امام بخاري رحمه الله تعالي په دغه ايت سره اثبات دوحي ورسول عليه السلام ته کړيدئ.

په ذکرسوي ايت کښي دحضرت نوح عليه السلام بالخصوص ذکر په څه وجه سويدئ اوادادم عليه السلام ذکرېې سره له دي چي هغه ترټولو مقدم اواول نبي وونه دئ فرمايلئ ؟

ددغه سوال په مختلفوجوابوسره جواب سويدئ.

اول دا چي حضرت نوح عليه السلام اول دمرسلوانبياوودئ کوم چي اصحاب د جديدجديد شريعت وه ځکه حضرت ادم اوحضرت شيث اوحضرت ادريس علي نبينا وعليهم السلام که څه هم نبيان وه مگررسولان نه وو، خودغه جواب په دي وجه کمزورئ بلل سويدئ چي داخبره غيرمسلمه ده چي ادم عليه السلام صاحب دشريعت نه وو اودوهم جواب دذکر سوي سوال په دي وجه سويدئ چي حضرت نوح عايه السلام اول له هغونبيانو څخه دئ کوم چي قومونه يې دايمان د نه راوړلو په وجه دالله پاک په عذاب سره هلاک سويدي ، نوپه دي کښي درسول عليه السلام دوخت وکفاروته اشاره سويده چي که تاسي دحضرت محمدصلي الله عليه وسلم نبوت ونه منئ نوتاسي به هم دالله جل جلاله په عذاب سره هلاک سي او قابيل که څه هم دحضرت شيث عليه السلام په زمانه کښي شيث عليه السلام دادم عليه السلام دوصيت مطابق په قتل ورساوه خوهغه يوسړي وو اوسره له دي چي په اسماني عذاب سره هم نه دئ هلاک سوئ بلکي حضرت شيث عليه السلام دي قتل کړ،دارنگه نور جوابونه هم سته چي ذکرکول يې مفضي دتطويل گرځي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرح فضل الباری (۷) برخه، د بخاری شریف د اول حدیث لفظي ترجمه او د هغه په اړه مهم تحقیقات

محترمووروڼوپه دغه (۷) برخه کښي وتاسي ته دبخاري شريف داول حديث کوم چي د(انماالاعمال بالنيات) حديث دی معنی اولفظي ترجمه په داسي ډول درته کوم چي عالِم اوبې علمه هريو کامله فايده ورڅخه اخستلای سی اودارنگه په دي برخه کښي دمذکورحديث په اړه ځيني مهم اوضروری تحقيقات درته کوم اوددغه مبارک حديث دالفاظوتحليل اوتشريح اودارنگه له دغه حديث څخه مستنبطي سوی مسئلې اوځيني سوالونه اودهغوی جوابونه به په اتمه برخه کښي انشاء الله درته راسي،

ـــــــــــــــــــــــــــــــــــــ الحد يث الاول

لفظي ترجمه:

(عن علقمه) له علقمه څخه (ابن وقاص اللَّيثي)چي ځوی دوقاص ليثي دی روايت دی (يقول)چي ويل به ده (سمعت) چي اوريدلي دی ما (عمر) له عمرڅخه (ابن خطاب)چي ځوی دخطاب دئ (رضي)راضي دي سي (الله)خدای پاک (عنه)له ده څخه يعني له عمرڅخه (علی المنبر)پرمنبرباندي يعني پرمنبرباندي دمسجدنبوي (قال) چي وويل ده يعني عمر : (سمعتُ) واوريدل ما يااوريدلی دی ما (رَسُولُ)له رسول څخه(الله)دخدای پاک(صَلَّي) رحمت دی وکړی (اللهُ) خدی پاک(عَلَيْهِ)پرده باندی(و)او(سَلَّم)سالم دی کړی الله پاک دَیْ يعنی دين ا وامت دده له هرقسم افاتو څخه (يَقُوْلُ)چي ويل ده يعني په داسي حال کښي چي ويل رسول عليه السلام: (اِنَّمَا)خاص داخبرده يا(اِنَّمَا)بيشکه،په تحقيق سره (الْاَعْمَالُ)عملونه يعني ثواب دنيکوعملو (بِالنِّيَّاتِ)په نيتوپوري يعني ثواب دنيکوعملودنيستي اودهستی يا په بل تعبير دوجوداو دعد م په اعتبارپه نيتوپوري مربوط اوتړلی دی په دي ډول چي که نيت سم اوصحيح ؤنوبيادنيک عمل ثواب سته اوکه نيت خراب ؤنوبيادنيک عمل ثواب نسته ، (وَاِنَّمَا) اوخاص داخبرده (لِکُلِّ اَمْرِئٍ) هرسړی لره يعني سته هرسړی لره (مَا) هغه شي، هغه حاصل يعني له عمل څخه دده (نَوَی) چي نيت کړيوی ده يعني دهغه شي په عمل خپل کښي، (فَمَنْ) نوهرڅوک که (کَانَت) ؤو (هِجْرَتُهُ) هجرت دده يعني له دارڅخه دکفرودارته داسلام ياله مکي مکرمي څخه ومديني منورې ته (اِلَی دُنْيَا) ودنياته يعني دپاره ددنيا (يُصِيْبُهَا) چي حاصله کړی هغه دنيايعني ددي پاره هجرت وکړي چي دنيا حاصله کړي (اَوْ) يا (اِلَی اِمْرَأَةٍ) ويوې ښځي ته يعني يا وو هجرت دده دپاره ديوي ښځي(يَنْکِحُهَا)چي په نکاح کړي هغه ښځه (فهِجْرَتُهُ) نوهجرت دده (اِلَی مَا) وهغه ته يعني ثابت دی وهغه ته (هَا جَر) چي هجرت کړيدی ده (اِلَيْه) وهغه ته يعني لکه څرنگه چي ده په خپل نيت کښي په هجرت کولوکښي ددنياحاصلول ياله يوي ښځي سره نکاح کول خپل اصلي هدف گرځولی دی،نودارنگه دخدای اودرسول په نزدهم دغه هجرت دده ددنيايادښځي دپاره بلل کيږي اوپه اخرت کښي به بې نتيجې اوغيرمقبول وی(

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمی څېړنی:

د (رضی الله عنه) بیان

،، پوسه چی دلته دری قسمه لفظونه دی اول(صلاة اوسلام) دوهم(رضی الله عنه) دریم(رحمة الله علیه)علماؤ ،په دی باره کښی اختلاف دی چی دغه دری سره لفظونه دهرچاله نامه سره ویل کیدلای سی یعنی که نبی او رسول وی او که تابعی وغیره وی اوکه په دی کښی تفصیل اوتقسیم دی، دامام احمدبن حنبل رحمه الله مسلک دادی چی دغه دری سره لفظونه دهرچاله نامه سره ویل کیدلای سی اودامام اعظم اودامام مالک اودامام شافعی رحمهم الله مسلک دادی چی دلغوی معناګانو په اعتبارکه څه هم ددغودروسرو لفظوویل دهرچا په باره کښی صحیح کیدلای سی مګرپه عرف کښی دشرعی صلاة اوسلام تررسول الله صلی الله علیه وسلم پوری خاص دی اورضی الله عنه ویل ترصحابه ؤ پوری خاص دی اورحمة الله علیه له ماسوی دصحابه ؤسره لکه تابعین وغیره ویل کیږی،، انظرتقریر بخاری،،

له ترجمة الباب سره ددغه حدیث مناسبت

پوسه چی ددغه حدیث دمناسبت په اړه له ترجمة الباب سره علماؤمتعددقولونه ذکرکړیدی چی بیان یې په دی شرحه دی اول قول دادی چیدغه مبارک حدیث داسلام پیغمبر په مدینه کښی دوحی دظهوراودنصرت په ابتداکښی فرمایلی دی نوله ترجمة الباب سره یی مناسبت دادی چی باب خودبدءالوحی دی اوحدیث دبدءظهورالوحی په موقع کښی ویل سوی دی دوهم قول دادی چی دغه حدیث پرهجرت باندی مشتمل دی کوم چی مقدمه دوحی ؤوځکه چی دوحی ترشروع دمخه به داسلام پیغمبر وغارحراته داعتکاف دپاره هجرت کاوه دریم قول دادی چی دغه حدیث امام بخاری په قصددخطبی ویلی دی اوپه دی مقصد یې نه دی ویلی چی دترجمة الباب اثبات په وکړی دغه دری سره قولونه صاحب دعینی ذکرکړیدی خوځماپه فکریوهم په زړه پوری قول نه دی څلرم قول دادی چی دغه مبارک حدیث امام بخاری ددی دپاره راوړی دی چی عالمانوا وطالبانوته په تعلیم اوتعلم کښی دحسن نیت تعلیم ورکړی اوپنځم قول دادی چی شرعی عملونه لکه روژه لمونځ وغیره دوه طرفه لری یوطرف یې دادی چی الله جل جلاله په دغو کاروسره بندګان مکلف کړیدی اودوهم طرف یې دادی چی دغه کارونه بندګان کوی اوورڅخه صادریږی نوداول طرف مبدأ یې وحی ده اوددوهم طرف مبدأیې حسن نیت دی شپږم قول دادی چی ددغه حدیث دترجمة الباب ددوهم جزء سره کوم جی مذکوره ایت دی مناسبت موجوددی هغه دادی چی په دغه حدیث سره امام بخاری دیوداسی قسم وحی مثال پیش کړیدی کوم چی هغه دټولوانبیاؤپه منځ کښی مشترک ؤ ځکه چی ټول انبیا په اخلاص اوپه حسن نیت سره مامور وه دغه راز نورقولونه هم سته خوځماحقیرپه فکرکښی یوهم په کامل ډول په زړه پوری نه راځی دغه راز اکثرځایونه په بخاری شریف کښی دحدیث اودترجمة الباب دمناسبت پیداکول دنس خوږ وی البته ځما به ناچیز فکرکښی داخبره راګرځی چی دامام

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاری رحمه الله ددغه حدیث له راوړلو څخه مقصد دادی چی دغه وحیی چی زه اوس دهغی اودهغی دبدء کیفیت درته بیانه وم دایوداسی امر دی چی په هغه سره چی هرڅه ثابت سویدی نو په هغوی سره عمل کول هلته دخدای اودرسول پ نزد داعتبارورړدی چی په حسن نیت سره وی اوطرز دراوړلوددغه حدیث دلته طرزدجملی معترضی دی، ددغه مبارک، حدیث دشان ورودبیان ، پوسه چی دقران کریم کوم ایت یاسورت چی دکوم خاص سبب په وجه نازل کړسوی وی نووهغه سبب ته په عرف کښی شان نزول ویل کیږی اورسول الله صلی الله علیه وسلم چی کوم حدیث دیوه خاص سبب په وجه فرمایلی وی نو وهغه سبب ته شان ورودالحدیث یا موردالحدیث یاسبب دورودالحدیث ویل کیږی اولکه څرنگه چی دقران کریم د ایاتواودسورتو دپاره شان نزول ضرورندی بلکه ډیرایاتونه له الهی لوری څخه په داسی حال کښی نازل سوی دی چی کوم خاص سبب دنزول نلری اوداسی نده لکه چی دځینو علماؤچی فکر اوگمان دی چی دقران کریم هرایت اوسورت شان نزول لری حتی یوه عالم ویوه ویب سائټ ته کوم چی زموږ تفسیر فضل الرحیم پکښی خپریږی لیکلی وه چی کشکی دایاتوشان نزول هم پکښی بیانیدلای دغه خبره ده دهمدغه فکر په سبب کړیوه ورنه موږ په تفسیرکښی دشان نزول مکمل رعایت په نظرکښی نیولی دیبهر حال دنبی علیه السلام حدیثونه هم په همدغه ډول دی چی ځنی یی خاص سبب دورودلری اوځنی یی نلری اودغه مبارک حدیث دهغواحادیثوله جملی څخه دی کوم چی سبب دورودیی سته چي بیان یی دادی چي عینی ذکرکړیدي چي له ابن مسعود رضی الله عنه څخه روایت دی چی ده فرمایلی دي چي په موږکښي یوه نفرله یوي ښځي ځخه کومه چي دام قیس په نامه سره یادیدله دنکاح مطالبه وکړه نوهغي له ده سره په نکاح کولو کښي داقید ولگا وه چي دَیْ به ومدیني ته هجرت کوي نوبیا ده هجرت وکړاوام قیس هم له ده سره دشرط دموجوجودیت په وجه نکاح وکړه نوبیابه موږ ودغه سړي ته مها جر ام قیس وایه یعني نوپه دي سبب رسول علیه السلام دغه حدیث وفرمایه ددغه سړي اصلی نوم هیچا ندی ذکر کړی البته دام قیس په باب داخبره شارحینو ذکرکړیده چي عیله نومیدله.داخودبخاری شریف دشارحینوویناوه مگرزما په فکرکښی داخبره راگرځی چی کله چی رسول علیه السلام اوځنی اصحاب ومدینی ته په هجرت ورغله نودمدینی انصاروله دوی سره داسی همکاری پیل کړه چی په خپلوجایدادوکښی ئی دوی له خپلوځانوسره گډکړل اوچی چابه دوي ښځی درلودلی نویوه بی دمکی ویوه مهاجرته ورطلاقه کړه نوپه دغه وخت کښی داخطره پیدا سوه چی مباداداسی پیښه نسی چی ډیرخلگ په دی نیت ومدینی ته هجرتونه راپیل کړی چی دنیا اویاښځه حاصله کړی نوپه دی وجه دیوه داسی نبوی فرمان وصادره ولوته ضرورت ؤچی په هغه سره دداسی کارو مخنیوی ؤسی،

،دتعارض دفع کول،،

پوسه چی ددغه مبارک حدیث اودیوه بل مبارک حدیث ترمنځ یوقسم تعارض موجود دیچی بیان یې په دی ډول دیچی نسايې وغیره یوداسی روایت ذکرکړیدیچی حضرت ابوطلحه رضي ا لله عنه له حضرت ام سلیم څخه ددی غوښتنه وکړه چی له ده سره نکاح وکړی نوام سلیم په جواب کښی ورته وویل چی قسم په خدای دی ای

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابوطلحه چی ته داسی څوک نه يې چی غوښتنه دی قبوله نکړه سی مګر ته کافرېې اوزه مسلمانه يم نوداوماته حلال اوجائز ندی چی له تاسره نکاح وکړم اوکچيری ته اسلام قبول کړی نوزه به له تاسره نکاح وکړم اومهر اوورول ځما به ستادغه اسلام قبلول وی اوبل هيڅ شي نه درڅخه غواړم وروسته ابوطلحه مسلمان سواوام سليم له ده سره نکاح وکړه نودلته خوابوطلحه له ام سليم سره دنکاح کولوپه وجه اسلام قبول کړاودغه مسلمانيدل دده دام سليم ورول سو،سره له دی چی دغه اسلام قبلول دده دخدای اودرسول په نزدهم معتبرکړسواوحال دادی چی دانماالاعمال دحديث په مقتضی بايد دده اسلام نه وای صحيح سوی ځکه چی هجرت کول خوپه درجه کښی تراسلام راوړلوډيرکښته دی نوچی هجرت دفاسدنيت په وجه باطل ګرځی نو اسلام قبلول په فاسدنيت سره خوبيخی بايد صحت ونلری علامه بدرالدين عينی ددی سوال متعددجوابونه کړيدی اول په دی ډول چی دابوطلحه په حديث کښی داخبره نسته چی ده له ام سليم سره دنکاح په وجه اسلام قبول کړچی دهجرت له حديث سره معارض سی بلکه صرف دغه خبرپکښی راغلی ده چی ام سليم ترهغه پوری دده له نکاح څخه منعه وکړه چی ودته الله پاک هدايت کاوه او واسلام راوړلوته يې بی له کوم دنيوی مطلب څخه رغبت پيداسواواسلام يې قبول کړنووروسته ام سليم له ده سره نکاح وکړه اودوهم په دی ډول چی ابوطلحه دنورواصحابوپه شان په خپل شوق اورغبت سره اسلام قبول کړ البته په تبعی ډول يې دغه خبره هم په خيال کښی وه چی مسلمان سم نوبيابه له ام سليم سره نکاح کوم او دريم په دی ډول چی دغه حديث دابوطلحه صحت نلری ځکه چی دمسلمانو ښځودنکاح حرام والی له کافرانوسره دحديبيې دصلحی له واقعی څخه وروسته اودمکی شريفی ترفتحی دمخه نازل سويدی اودام سليم اودابوطلحه دنکاح واقعه خوډيره پخواپه مکه کښی رامنځ ته سويوه اوپه هغه وخت کښی دمسلمانی ښځی نکاح کول له کافرسړی سره رواوه نوبياڅنګه ام سليم ودته ويل چی ځما نکاح له تاسره نده جائزه ځکه چی ته کافريې اوزه مسلمانه يم

له دي ځايه پرته په بخاري شريف کښی څوځايه ددغه حديث روايت سويدی ؟

پوسه چي دغه مبارک حديث په بخاري شريف کښي شپږځايه نور ذکرسويدی سره له اختلافه دشيوخو اول په کتاب الايمان کښي دوهم په کتاب العتق کښي دريم په باب دهجرت دنبی عليه السلام کښي څلورم په باب دنکاح کښي پنځم په کتاب الْاَيمان والنذور کښي شپږم په باب دترک دحيلوکښي،

له بخاري څخه ماسوی په نورو کوموکتابوکښي ددغه مبارک حديث روايت سويدی؟

جواب، په دغوکتابو کښي ئي ذکر راغلي دي، اول په مسلم شريف کښي په اخيردکتاب الجهادکښي اودارنګه ابوداودبيهقي دارقطني او داسي په نوروټولومعتبروکتابودحديثوکښي دغه مبارک حديث مذکوردی البته امام مالک صاحب يی په موطا کښي روايت ندی کړی ،،بيان داختلاف دالفا ظوددغه حديث،،پوسه چي دغه مبارک

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

حديث په څلور قسمه الفاظوسره روایت کړسویدی په دي شرحه اول انما الاعمال باالنيات دوهم الاعمال بالنية دريم العمل بالنية څلرم الاعمال بالنية،

د دغه مبارک حديث نوعه څه ده؟ پوسه چي دغه مبارک حديث دابتداء دسندپه اعتبار فرد غريب دی او د سند د اخير په اعتبار مشهوردئ او ځينوعلماؤمتواتربللی دی خوداقول صحيح نه دی ځکه ددغه حديث دسندبيان په دي ډول دی چي په صحابه ؤ کښي تنهاعمررضي الله عنه له رسول عليه السلام څخه ددغه حديث روايت کړيدی اوله حضرت عمرڅخه بياتنهاعلقمه ددغه حديث روايت کړيدی اوله علقمه څخه بياتنهامحمدبن ابراهيم ددي حديث روايت کړيدی،اوله محمدبن ابراهيم څخه يې بيا تنهايحي بن سعيدانصاري روايت کړيدی،له يحي څخه بياله دؤسووڅخه زياتوانسانانوددغه حديث روايت کړيدی،نوځکه متواترخوبيخي نسي کيدلای البته نسبت واول دسندته غريب اونسبت واخيرته مشهوردی،،

ددغه حديث دعظمت دشان په باره کښي علماؤڅه ويلي دي،پوسه چي ابوبکربن داسه ويلي دی چي له ابوداودڅخه مي واوريدل چي دانسان دپاره دده ددين په باره کښي دغه څلورحديثونه کافي اوشافی دی،اول حديث د(الاعمال بالنيات)دوهم حديث د(الحلال بين والحرام بين)اخرجه البخاری ومسلم في کتاب المساقاة والنسائي وترمذي کلاهما في کتاب البيوع وابن ماجه في کتاب الفتن، دريم حديث د(ومن حسن اسلام المرءترکه مالايعنيه) اخرجه الترمذی في کتاب الزهد وابن ماجه فی کتاب الفتن، څلرم حديث د(لايکون المؤمن مؤمنا حتي يرضی لاخيه ما يرضی لنفسه)داخيري حديث په بدل کښی صاحب دفتوحات ربانيه دغه حديث ذکر کړيدی (ازهد في الدنيا يحبک الله) اخرجه ابن ماجه في کتاب الزهد، داول حديث معني خوپه مختصرډول تيره سوه اوتحقيق يې انشاءالله راروان دی،اوددوهم حديث خلاصه مطلب دادی چي داسلام پيغمبرفرمايلي دي چي قطعي اومشهورحلال اوحرام خووهرچاته ښکاره دی خودحلالواودحراموپه منځ کښي داسي مشتبه اوپوشيده شيان سته چي وانسان ته يې په ښکاره ډول بدوالی نه معلوميږی نوهرڅوک چي له دغه رازپوشيده شيانوڅخه ځان وساتي نوپه تحقيق سره ده برائت اوپاکوالی خپل دين اوخپلی آبرولره حاصل کړاوددريم حديث مطلب دادی چي داسلام پيغمبرفرمايلي دي چي که يوڅوک غواړی چي دده اسلام حسن ،نيک اوښائسته وګرځي نودَيْ دي له هرهغه کارڅخه ځان ساتي اوپريږدي دي کوم چي له ده سره مناسب نه وي او بې فايدې اوعبث کاروی اودڅلورم حديث مطلب دادی چي ترهغه پوری هيڅ يوسړی کامل مومن نسي جوړيدلای ترڅوچي په ده کښي دغه صفت موجودېږی چی دخپل مسلمان وروردپاره هغه شي خوښوي کوم چي دخپل ځان دپاره يې خوښوي اودپنځم حديث مطلب دادئ چي له دنياڅخه بې رغبته سه نو به الله جل جلاله له تاسره محبت وکړی اوتابه دخپل ځان دوست وګرځوی،،اوقاضی عياض رحمه الله فرمايلی دی چي دحديثواماموداناالاعما ل الخ حديث داسلام پوره دريمه برخه بللي ده ځکه چی په دغه حديث کښی دنيت ذکر راغلی دی اواسلام جوړله دريوشيانو څخه دی قول اوفعل اونيت اوامام شافعی فرمايلی دی،، ان هذاالحديث يدخل فيه نصف العلم ،،يعنی په دغه حديث کښی نيمَی برخه دعلم دين

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخله ده توجیه دقول دامام شافعی رحمه الله داده چی عملونه دوه قسمه دی اول هغه دی چی ترظاهری اندامو پوری تعلق لری اودوهم قسم ئی دادی چی ترزړه پوری تعلق لری او نیت له دوهم قسم عملو څخه دی امام عبدالرحمن بن مهدی فرمایلی دی چی هرڅوک چی اراده دجوړه ولودیوه کتاب وکړی نودی باید ابتدادکتاب په دغه حدیث وکړی امام خطابی فرمایلی دی چې زموږ متقدمینومشائخوبه دامستحب ګڼله چی دغه حدیث دهرشی په سرکښی راوړل کیږی ،،انظر عینی وکتاب الاذکار واعلام الحدیث وفتوحاتربانیه،، اوامام احمدرحمه الله فرمايلي دي چي اصول داسلام دري حدیثونه دی اول حدیث د(انماالاعمال بالنیات) دوهم حدیث د(الحلال بین والحرام بین) اودریم داحدیث (من احدث في امرنا هذا مالیس منه فهورد)اخرجه البخاری فی کتاب الصلح ومسلم في کتاب الاقضیة وابوداودفي کتاب السنة وابن ماجه في المقدمة دذکرسوی حدیث دالفاظو ترتحقیق دمخه کوم چې په اتمه برخه کښي به انشاءالله درته راسي ویوڅونورومهمو خبروته متوجه سی اوله خبرداده چي مقدسي په شروط الائمة الستة کښي صفحـ۷۱ـــه ، اوحازمی په شروط الائمة الخمسة کښي صفحـ۷۳ـــه، ذکرکړیدي چي امام حاکم فرمايلي دي چي امام بخاري په بخاري شريف کښي داسي حديث نه دي راوړی چي هغه دي غریب وي یعني په یوه مرحله له مرحلوکښي دي دده راویان تردووکم وی مګردحاکم دغه قول علماؤردکړیدی

اول په دغه ذکرسوي حديث سره دوهم په هغه حديث سره چي دبخاري د ټولواحادیثوپه اخرکښي راغلی دی چی الفاظ ئی دادی کلمتان حبیبتان الی الرحمن ثقیلتان فی المیزان خفیفتان علی اللسان سبحان الله وبحمده سبحان الله العظیم ځکه چي دغه دواړه حدیثونه غریب دی داول حدیث دغرابت بیان مخکي تیرسواودوهم حدیث دغرابت بیان دادی چي له رسول علیه السلام څخه تنهاابوهریره رضي الله عنه دهغه روایت کړیدی اوله ابوهریره څخه تنهاابوزرعه اوله ابوزرعه څخه بیاعماره بن قعقاع اوله عماره څخه بیاتنها محمدبن فضیل ددغه حدیث روایت کړیدي اوله محمدبن فضیل څخه وروسته یې بیاراویان ډیرسویدی اوحازمي په خپل کتاب شروط الائمة کښي دپاره دابطال ددغه قول ځان ته باب ایښی دی اوحافظ ضیاء مقدسي په دي باره کښي یو کتاب جوړکړیدی کوم چي غرائب الصحیحین یې نوم دی اوتردؤسوو(۲۰۰)زیات غریب اوفردحدیثونه کوم چي په صحیحین کښي راغلي دي په دغه کتاب کښي ذکرکړيدي اوودغه قسم معلوماتوته ددي دپاره ضرورت سته چي داحادیثودتعارض اودترجیح په وخت کښي په نفعه تماميږی دوهمه خبره داده چي د (انماالاعمال ...الخ)د حدیث په اړه یوه تعجبی پیښه داده چي سره له دي چي حضرت عمردغه مبارک حدیث پرمنبرباندی په عامه مجمع کښي ویلی دی مګرله علقمه څخه پرته بل هیچا ددغه حدیث روایت له ده څخه نه دی کړی اودارنګه رسول علیه السلام هم دغه مبارک حدیث په عامه مجمع کښي فرمايلی دی ځکه چي په بخاري شریف کښي ددغه حدیث اوه ځایه روایت سویدی چي اخري روایت یې په باب ترک الحیل کښي کړیدی کوم چي دسرالفاظ یې په دي ډول دي(یاایهاالناس انماالاعمال باالنیات..الخ)اوسره له دی چی له عمررضی الله عنه څخه پرته ئی بل هیچاله رسول علیه السلام څخه روایت ندی کړي دریمه خبره داده چي امام بخاري په خپل دغه کتاب کښي دهغه روايت اوحدیث ذکرترټولو احادیثوړومبی کړیدی کوم چي ده یې له حمیدی څخه روایت کړیدی داپه دې وجه چي حمیدی په نسب کښي قریشي دی

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اورسول علیه السلام فرمایلي دي(قدمواقريشاً ولاتقدموها)يعني قريش دمخه کوۍ اوتاسي پرقريشوباندی مه دمخه کيږی اودارنگه حميدی دمکې دۍ اودوحی ابتداءپه مکه شريفه کښي سويده همداسبب دۍ چي دوهم يې هغه حديث راوړيدۍکوم چی له امام مالک څخه يې روايت سويدۍ اوامام مالک دمديني منوري دۍ اودوحي دوهم مهبط هم مدينه منوره وه ،، ومن الله توفيق

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاری او شرح فضل الباری،۱۲، برخه

الحدیث الثانی

محترمووروڼوپه دغه برخه کښې دبخاری شریف ددوهم مبارک حدیث متن سره له اعرابه اوسره له حرکاتواوسکناتواوسره له لفظی ترجمې په ډیره اسانه اونایابه طریقه سره درته وړاندی کوم،اول دحدیث متن ته ګورۍ اودالفاظودحدیث حرکتونه وغیره وپېژنۍ

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ ا لْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ(أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّهُ

عَلَيَّفَيُفْصَمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ، وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ الْمَلَكُ رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِي فَأَعِي مَا يَقُولُ ، قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيَفْصِمُ عَنْهُ وَاَنَّ جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا).۳۰۴۳(

لفظی ترجمه

،(حدث)حدیث وکړ،خبروکړه،(نا)وموږته یعنی امام بخاری فرمائې چی وماته سره له نوروملګروځما خبرراکړ،عبدالله،عبدالله ،ابن،چی ځوی،یوسف،دیوسف دی(قال)وویل ده یعنی عبدالله وموږته (اخبر)چی خبرراکړ(نا)موږته یعنی وماوزما وملګروته،مالک،مالکینی کوم چی یوله څلورواماموڅخه دی(عن)له ،هشام،هشام څخه(ابن) چی ځوی،عروه،دعروه دی (عن)له (ابی) پلارڅخه(ه)دده(عن)له،عائشة،عائشې څخه(ام)چی مور(المؤمنین)دټومومنانوده (رضی)راضی دی سی(الله) خدای پاک (عن)،له(ها) دې څخه(ان) چی په تحقیق سره،الحارث،حارث(ابن) چی ځوی ،هشام،دهشام دی (سال)سوال وکړ،پښتنه وکړه،ده ینی حارث(رسول)له رسول څخه(الله) دخدای ،(صلی) رحمت دی وکړی(الله)خدای پاک(علیه)پرده باندی(و)او(سلم)سالم دی کړی دی یعنی الله پاک یعنی رسول علیه السلام دی سالم کړی له ټولوآفاتواوهرقسم تکلیفوڅخه (ف) نو(قال)وویل ده یعنی حارث (یارسول الله) ای رسول دخدایه (کیف)څرنګه(یأتی)راځی(ک)وتاته(الوحی)وحی (ف)نو(قال) وویل (رسول) رسول (الله) دخدای(احیاناً)چی کله کله،په بعضی وختوکښ،، (مثل)په مثل یاپه مثل کښې (صلصلة)داواز (الجرس)دجرس،یعنی دڅرنګولې (و)او(هو)دغه یعنی دغه قسم دوحی (اشدّ)ډیرسخت دی یعنی ډیرسخت قسم دی(ه)دده یعنی دوحی(علی)پرماباندی(ف)وروسته(یفصم)قطع کیږی دغه یعنی دغه وحی یاسختی دوحی (و)حال داوی (قد)چی په تحقیق سره(وعیت)په یادکړئ وی ما (عن)له(ه)ده څخه یعنی له وحی راوړونکی څخه یاله وحی څخه (ما)هغه(قال)چی ویلی وی ده یعنی وحی راوړونکی وماته یعنی په داسی حال کښې وحی قطع سی چی ماټوله

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

له وحی راوړونکی ځخه چی فرشته ده یاده کړې وی(و)او(احیاناً) په ځینووختوکښی (یتمثل)گرځی (لی)مالره یادپاره ځمایعنی دپاره داسانی ځما(الملک) فرشته(رجلا) په مثل دسړی (ف)بیا(یکلم)خبره کوی دی یعنی فرشته په وحی سره (نی)له ماسره (ف)نو(اعی)یاده وم زه (ما)هغه څه (یقول) چی وایې دَیْ یعنی ملکه هغه څه وماته(قالت)وویل یعنی عروه ویلی دی چی وویل وماته ،عائشة،عائشې رضی الله عنهاچی(و)او(ل)خامخایعنی قسم کوم چی خامخا(قد)په تحقیق سره(رأیْ)ولیدی(تُ)ما(ه)دَیْ یعنی رسول علیه السلام (ینزل) چی نازلیدله(عَليْ)پر(ه)ده باندی(الوحی) وحیه (فی)په(الیوم) ورځ کښی(الشدید)سخته (البرد) دیخوالی سړوالی یعنی په داسی ورځ کښی چی یخوالی ئې ډیرسخت وو (فَ)بیا،وروسته،(یفصم)قطع کیدله دایعنی وحیه (عن)له(هُ)ده څخه(و)حالداوو(انّ)چی په تحقیق سره (جَبِیْنَ)تندَیْ(هُ)دده (لَ)خامخا(یتفصد) بهیدی(عرقاً)له خولوڅخه یاپه حیث دخولویعنی په سخته خن کښی دوحی دشدت اوسختۍ په وجه دده مبارک له تندی څخه داسی په زورسره خولې رابهیدلې لکه یوانسان چی فصداو رگ ووهی اوپه زوراوقوت سره وینه ورڅخه راوبهیږی،په راتلونکوبرخوکښی به ددغه مبارک حدیث په ارتباط علمی څیړنی اوتحقیقات ان شاءالله درته راسی،

ومن الله التوفیق تمت

بخاري اوشرح فضل الباري ۱۷برخه،۳حدیث

محترمووروڼودبخاری شریف ددغه دریم مبارک حدیث په ارتباط په په مختلفوبرخوکی دامطلبونه درته راسی ،۱،ددغه مبارک حدیث لفظی ترجمه کومه چی په اول قدم کی مهم مطلب دی دوهم دحدیث دالفاظوعلمی تحقیقات دریم دمومن دخوبوتحقیق څلرم دانبیاؤدخوب حکم پنځم له حدیث څخه مستنبط مسائل شپږم دخلوت حکم اوفائدې ،اوم دجبریل ددرې واره نیولوپه غیرکی رسول علیه السلام لره حکمت وغیره په دې برخه ددریم حدیث ټول متن اودحدیث له ابتدا څخه بیا دحدیث تردغه عبارت پوری چی(فجاءه الملک) لفظی ترجمه درته وړاندی کیږی

-3حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّثُ فِيهِ وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِيَ ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدُ لِذَلِكَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ فَجَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ اقْرَأْ قَالَ مَا أَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ قُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ{اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ}فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجُفُ فُؤَادُهُ فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَ زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَزَمَّلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ فَقَالَ لِخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

الْخَبَرَ لَقَدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي فَقَالَتْ خَدِيجَةُ كَلَّا وَاللَّهِ مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَتَقْرِي الضَّيْفَ وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ فَانْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلِ بْنِ أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى ابْنَ عَمِّ خَدِيجَةَ وَكَانَ امْرَأً قَدْ تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ فَيَكْتُبُ مِنْ الْإِنْجِيلِ بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ يَا ابْنَ عَمِّ اسْمَعْ مِنْ ابْنِ أَخِيكَ فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَبَرَ مَا رَأَى فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَّلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَذَعًا لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوَمُخْرِجِيَّ هُمْ قَالَ نَعَمْ لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِيَ وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَنْصُرْكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةُ أَنْ تُوُفِّيَ وَفَتَرَ الْوَحْيُ

(1/7)

لفظي ترجمه،

3-[حَدَّثَ]حديث ووايو[نَا]وموږته ،يعنې موږډېرشاګردان ناست ؤ وموږته‌ولوته حديث ووايه [يَحْيَى]يحيى (بْنُ]چې زوی دی [بُكَيْرٍ]دبكير[قَالَ]وويل ده يعنې يحيى موږته [حَدَّثَ]چې حديث وواير[نَا]وموږته ،يعنې وموږډېرو نفروته [اللَّيْثُ]ليث[عَنْ]له [عُقَيْلٍ]عقيل څخه ،يعنې چې ليث روايت كاوه د دغه حديث له عقيل څخه [عَنْ]له[ابْنِ]زوی څخه [شِهَابٍ] دشهاب،يعنې چې عقيل بيا روايت كاوه ددغه حديث له زوی څخه دشهاب [عَنْ]له [عُرْوَةَ]عروه څخه[بْنِ]چې زوی دی[الزُّبَيْرِ]دزبير[عَنْ]له [عَائِشَةَ]عائشې څخه[أُمِّ]چې مورده[الْمُؤْمِنِينَ]دټولومومنانو،يعنې چې عروه دزبير ځوی بيا روايت كاؤ له عائشې رضی الله عنها څخه[أَنَّ]ددې چې بېشكه [هَا]دې ،يعنې عائشې [قَالَتْ]وويل[أَوَّلُ]چې اول [مَا]دهغه[بُدِئَ]چې شروع وكړه سوه[بِهِ]په هغه سره [رَسُولُ]ورسول ته [اللَّهِ]دخدای [صَلَّى]رحمت دی نازل كې[اللَّهُ]خدای پاک [عَلَيْهِ]پرده باندی [و]او[سَلَّمَ]سلامتيا دی نازله كې الله پرده باندی [مِنْ]له [الْوَحْيِ]وحی څخه [الرُّؤْيَا]خوب لېدنه وه [الصَّالِحَةُ]صالحه ،يعنې خوشحالی راوستونكې خوب ليدنه [فِي]په[النَّوْمِ]خوب كې ،،پوسه چې خوب لېدنه خونه وی مګرپه خوب كې خوكله كله دړؤيا دلفظ اطلاق پرهغه لېدنه باندی هم كېږی چې په بيداری كې وی لكه چې تفصيل بې په علمی تحقيق كې راسی نوپه دې وجه دلته دفی النوم لفظ راوړل سويدی [فَ]نو[كَانَ]ؤدی يعنې رسول عليه السلام[لَا]چې نه بې[يَرَى]لېدَله [رُؤْيَا]هيڅ خوب ليدنه [إِلَّا]مګر،يعنې مګرلېدَله بې هغه خوب ليدنه [جَاءَتْ]چې رابه غله دا،يعنې په داسی حال كې چې رابه غله داخوب ليدنه دده [مِثْلَ]په مثل [فَلَقِ]دروشنی [الصُّبْحِ]دسهار ،يعنې نوده مبارک چې به كوم خوب وليدَئ نودهغه تعبيربه دسهار دروشنی په څېرواضح اوروښانه ؤ[ثُمَّ]وروسته،يعنې وروسته له لېدلودداسی خوبو[حُبِّبَ]خوښ كړسو[إِلَيْهِ]وده ته[الْخَلَاءُ]خلوت،ګوښه نشېنی له خلګوڅخه[و]او[كَانَ]وودَئ ،يعنې رسول عليه السلام [يَخْلُو]چې خلوت

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې کاؤ[بِغَارِ]په غار کی [حِرَاءٍ]دحرا ،چی دیوه غره نوم دی په مکه شریفه کی کوم چی اوس مهال جبل نورورته ویل کېږی [فَ]نو[يَتَحَنَّثُ]تحنث بې کاؤ[فِيهِ]په ده کی یعنی په دغه غارکی [وَهُوَ]دَ یْ ،یعنی تحنث [التَّعَبُّدُ]تعبددی ،یعنی تحنث وتعبدته ویل کېږی کوم چی په معنا دعبادت کولودی [اللَّيَالِيَ]په شپوکی [ذَوَاتِ]خاوندانی [الْعَدَدِ]دشمار،یعنی نوتحنث یې کاؤپه دغه غارکی دحراپه شپومعدودوکی [قَبْلَ]له مخه[أَنْ]تردې [يَنْزِعَ]چی رجوع به کوله ده [إِلَى]وَ[أَهْلِهِ]اهل ته دده [وَ]او[يَتَزَوَّدُ]زاد،توښه به اخیسته ده یعنی رسول علیه السلام[لِذَلِكَ]الپاره دهغه یعنی ده به لپاره دهغه مقدارشپوچی په یوه نوبت به ده مبارک دحراپه غار کی تېره ولی دخوراک اوڅښاک آذوغه له ځان سره اخستله (ثُمَّ) بیابې(يَرْجِعُ)رجوع کوله ده یعنی له غارڅخه(إِلَى)و(خَدِيجَةَ) خدیجې ته(فَ)بیابې(يَتَزَوَّدُ)توښه اخستله ده(لِمِثْلِهَا)لپاره دمثل دهغوشپویعنی بیا چی بې دڅونه شپودتېربدلوخیال ؤپه غارکی دحرا نوهغونه نفقه بې بیاورسره واخستله (حَتَّى)ترهغه پوری یعنی داسلسله جاری وه ترهغه پوری (جَاءَ)چی راغی(هُ)وده ته (الْحَقُّ) حق یعنی وحی(و)حال داؤ(هُو) چی دَی (فِي)په (غَارِ)غارکی ؤ(حِرَاءٍ)دحراغره،تمت من الله التوفیق

Download from: ketabton.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library